

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN DIŞ TİCARETTEKİ YERİ

BİLGİ YÖNETİMİ VE KARAR DESTEK
DAİRESİ BAŞKANLIĞI
(Araştırmalar Müdürlüğü)
MART 2025

T.C. K ve Orta ekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
Bilgi Yönetimi ve Karar Destek Dairesi Başkanlığı
Araştırmalar Müdürlüğü

Hacı Bayram Mah. İstanbul Cad. No: 32
06050 Ulus/Altındağ/ANKARA

arastirmalar@kosgeb.gov.tr

Tel: 0 312 595 28 00
Faks: 0 312 368 07 15

İÇİNDEKİLER

GRAFİKLER LİSTESİ.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	1
GİRİŞ.....	4
1. DIŞ TİCARET YAPAN GİRİŞİM SAYISI	6
2. DIŞ TİCARET TUTARI.....	9
3. GİRİŞİM BAŞINA İHRACAT VE İTHALAT TUTARI	15
4. DIŞ TİCARET YAPAN GİRİŞİM SAYISININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMI.....	19
5. ÜLKE GRUPLARINA GÖRE DIŞ TİCARET	24
6. ÜRÜN GRUBUNA GÖRE DIŞ TİCARET	29
7. İMALAT SANAYİ ÜRÜN GRUBUNA GÖRE DIŞ TİCARET.....	31
EKLER.....	39
1. Ürün Grupları Bazında KOBİ'lerin Gerçekleştirdiği İhracat ve İthalat	39
2. İmalat Sanayi Ürün Grupları Bazında KOBİ'lerin Gerçekleştirdiği İhracat ve İthalat	41

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1 – İhracat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Sayısı	6
Grafik 2 – Ölçek Bazında İhracatçı Girişim Sayısının Toplam Girişim Sayısına Oranı	7
Grafik 3 - Dış Ticaret Yapan KOBİ Sayısı.....	8
Grafik 4 - Türkiye’de Dış Ticaret (Milyar ABD \$).....	9
Grafik 5 – KOBİ ve Büyük Girişimlerde İhracat Tutarı (Milyar ABD \$).....	10
Grafik 6 - KOBİ ve Büyük Girişimlerin İhracat Tutarındaki Payı (%)	10
Grafik 7 - KOBİ ve Büyük Girişimlerde İthalat Tutarı (Milyar ABD \$)	11
Grafik 8 - KOBİ ve Büyük Girişimlerin İthalat Tutarındaki Payı (%)	12
Grafik 9 - Mikro Ölçekli Girişimlerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%)	12
Grafik 10 - Küçük Ölçekli Girişimlerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%)	13
Grafik 11 - Orta Ölçekli Girişimlerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%).....	13
Grafik 12 - KOBİ’lerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%).....	14
Grafik 13 - KOBİ’lerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$).....	15
Grafik 14 - Mikro Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$).....	15
Grafik 15 - Küçük Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$).....	16
Grafik 16 - Orta Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$)	16
Grafik 17 - KOBİ’lerde Girişim Başına İhracat (Bin ABD \$) ve İhracatçı Sayısı	17
Grafik 18 - Girişim Başına İhracat Tutarı (Bin ABD \$).....	18
Grafik 19 - Girişim Başına İthalat Tutarı (Bin ABD \$).....	18
Grafik 20 - İhracat Yapan KOBİ Sayısının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı	19
Grafik 21 - Teknoloji Düzeyi Bazında İhracat Yapan Girişim Sayısının Ölçeksel Dağılımı, 2023	20
Grafik 22 - Dış Ticaret Yapan Yüksek Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı.....	21
Grafik 23 - Dış Ticaret Yapan Orta-Yüksek Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı.....	21
Grafik 24 - Dış Ticaret Yapan Orta-Düşük Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı.....	22
Grafik 25 - Dış Ticaret Yapan Düşük Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı	23
Grafik 26 - Ülke Gruplarına Göre KOBİ’lerde İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$), 2023	24
Grafik 27 – KOBİ’lerin Gerçekleştirdiği İhracatın Ülke Grupları Bazında Payı, 2023	25
Grafik 28 –Avrupa’ya Gerçekleştirilen İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$)	26
Grafik 29 - Asya’ya Gerçekleştirilen İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$).....	27
Grafik 30 – Afrika’ya Gerçekleştirilen İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$).....	28
Grafik 31 - Ürün Gruplarına Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerde İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$), 2023.....	29
Grafik 32 - KOBİ’lerde C-İmalat Sanayi Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$).....	30
Grafik 33 - KOBİ’ler ve Büyük Girişimlerde C-İmalat Sanayi Ürün Grubu İhracatı (Milyon ABD \$)	30
Grafik 34 - İmalat Sanayi Ürün Gruplarına (CPA 2008) Göre KOBİ’lerde İhracat (Milyon ABD \$), 2023.....	31
Grafik 35 – 2013-2023 Döneminde KOBİ ve Büyük Girişimlerin Gerçekleştirdiği İhracattaki Değişim (Milyon ABD \$).....	32
Grafik 36 – KOBİ ve Büyük Girişimlerin Gerçekleştirdiği İhracatın İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2023	33
Grafik 37 - İmalat Sanayi Ürün Grupları Bazında KOBİ ve Büyük Girişimlerin İhracattaki Payı (%), 2023.....	34
Grafik 38 – KOBİ ve Büyük Girişimlerde Dış Ticaret Dengesinin İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2023	35
Grafik 39 – KOBİ’lerde ve Büyük Girişimlerde İhracatın İthalatı Karşılama Oranının İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023	36
Grafik 40 - KOBİ’lerde A-Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$).....	39

Grafik 41 - KOBİ'lerde B-Madencilik, Taşocakçılığı Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	39
Grafik 42 - KOBİ'lerde D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	40
Grafik 43 - KOBİ'lerde E-Su temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	40
Grafik 44 - KOBİ'lerde 10-Gıda Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	41
Grafik 45 - KOBİ'lerde 11-İçecekler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	41
Grafik 46 - KOBİ'lerde 12-Tütün Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	42
Grafik 47 - KOBİ'lerde 13-Tekstil Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	42
Grafik 48 - KOBİ'lerde 14-Giyim Eşyası Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	43
Grafik 49 - KOBİ'lerde 15-Deri ve İlgili Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	43
Grafik 50 - KOBİ'lerde 16-Kereste, Ağaç ve Mantar Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	44
Grafik 51 - KOBİ'lerde 17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	44
Grafik 52 - KOBİ'lerde 18-Basım ve Kayıt Hizm. Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	45
Grafik 53 - KOBİ'lerde 19-Kok ve Rafine Petrol Ürün. Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	45
Grafik 54 - KOBİ'lerde 20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	46
Grafik 55 - KOBİ'lerde 21-Temel Eczacılık Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	46
Grafik 56 - KOBİ'lerde 22-Kauçuk ve Plastik Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	47
Grafik 57 - KOBİ'lerde 23- Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	47
Grafik 58 - KOBİ'lerde 24-Ana Metaller Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	48
Grafik 59 - KOBİ'lerde 25-Fabrikasyon Metal Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	48
Grafik 60 - KOBİ'lerde 26-Bilgisayar ile Elektronik ve Optik Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	49
Grafik 61 - KOBİ'lerde 27-Elektrikli Teçhizat Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	49
Grafik 62 - KOBİ'lerde 28-Makine ve Ekipmanlar Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	50
Grafik 63 - KOBİ'lerde 29-Motorlu Kara Taşıtları Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	50
Grafik 64 - KOBİ'lerde 30-Diğer Ulaşım Araçları Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	51
Grafik 65 - KOBİ'lerde 31-Mobilya Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	51
Grafik 66 - KOBİ'lerde 32-Diğer Mamul Eşyalar Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)	52

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1 – KOBİ'lerin İhracat Tutarında Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranının İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (%)	37
---	----

YÖNETİCİ ÖZETİ

2013-2023 döneminde ihracat yapan KOBİ'lerin toplam girişim sayısı içindeki payı artmıştır.

2013 yılında 54.948 olan ihracatçı KOBİ sayısı 2023 yılında 131.928'e yükselmiştir. Bu dönemde tüm girişimler içinde ihracat yapan KOBİ'lerin payı artış göstererek %1,9'dan %3,5'e çıkmıştır. Her ne kadar oran artmış olsa da toplam girişim sayısı içerisinde ihracatçı girişim sayısının düşük olduğu ve artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Toplam girişim sayısı içinde ihracat yapanların payı ölçek büyüdükçe artmaktadır.

İhracatçı girişim sayısının ölçeksel dağılımı incelendiğinde, toplam girişim sayısı içinde ihracat yapanların payının ölçek büyüdükçe arttığı görülmektedir. 2023 yılı verilerine göre mikro ölçekli girişimler içinde ihracat yapanların payı %2,2, küçük girişimler içinde ihracat yapanların payı %15,2, orta ölçekli girişimler içinde ihracat yapanların payı %31,3, büyük girişimler içinde ise ihracat yapanların payı %49,1'dir.

Türkiye'nin 2023 yılında ihracatı 249,1 Milyar Dolar, ithalatı ise 338,4 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.¹

2013 yılında 157,1 Milyar Dolar olan ihracat tutarı 2023 yılında 249,1 Milyar Dolar, 2013 yılında 237,6 Milyar Dolar olan ithalat tutarı 2023 yılında 338,4 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında 80,5 Milyar Dolar olan dış ticaret açığı 2023 yılında 89,2 Milyar Dolara yükselmiştir. 2013 yılında %66,1 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2023 yılında %73,6'ya yükselmiştir.

2023 yılında KOBİ'lerin ihracattaki payı %35,0 olarak gerçekleşmiştir.

KOBİ'lerdeki ihracat 2023 yılında 2022 yılına göre %10,5 oranında artarak 87,1 Milyar Dolara ulaşmıştır. KOBİ'lerin ihracattaki payı 2022 yılında %31,6 iken 2023 yılında %35,0 olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında toplam ihracatın %3,4'ünü mikro, %13,2'sini küçük, %18,4'ünü orta ölçekli girişimler gerçekleştirmiştir.

2013-2023 döneminde KOBİ'ler ihracat fazlası vermiştir.

2013 yılında 56,9 Milyar Dolar olan KOBİ'lerdeki ihracat tutarı %53,0 oranında artarak 2023 yılında 87,1 Milyar Dolar, 2013 yılında 100,1 Milyar Dolar olan büyük girişimlerdeki ihracat

¹TÜİK KOBİ İstatistikleri 2023 yılı verileri kullanılmıştır. TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri verileri incelendiğinde Türkiye'nin 2023 yılı ihracatı 255,6 Milyar Dolar, ithalatı ise 362,0 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

tutarı ise %61,8 oranında artarak 2023 yılında 162 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2013-2023 dönemi boyunca KOBİ'lerde ihracat fazlası, büyük girişimlerde ise ithalat fazlası verilmiştir.

KOBİ'lerde ihracatçı sayısı artarken girişim başına düşen ihracat azalmaktadır.

2013-2023 döneminde KOBİ'lerde genel olarak ihracatçı sayısı ve ihracat artarken girişim başına düşen ihracatın azaldığı görülmektedir. 2013 yılında girişim başına ihracat tutarı 1.036 Bin Dolar iken 2023 yılında bu tutar 660 Bin Dolara gerilemiştir. Girişim başına düşen ihracatın, 2013-2023 döneminde ihracatçı girişim sayısı içerisinde en çok artışın mikro ölçekli girişimlerde görülmesi ve mikro ölçekli girişimlerin ihracat tutarının düşük tutarlarda gerçekleşmesi sebebiyle azaldığı söylenebilir.

İhracattan elde edilen gelirin artması için pazar çeşitliliğinin sağlanması önem arz etmekte olup katma değeri yüksek ürün ihracatının teşvik edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Katma değeri yüksek ürün ihracı, ihraç edilecek ürüne yönelik Ar-Ge çalışmalarının ve dolayısıyla Ar-Ge harcamalarının artmasına bağlıdır.

İhracat yapan imalat sanayi KOBİ'lerinin sayısında teknoloji düzeyi bazında artış oranı sınırlı kalmıştır.

2013-2023 döneminde imalat sanayinde faaliyet gösteren ihracatçı girişimlerde;

- Yüksek teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin payı %1,3'ten %1,6'ya çıkmıştır.
- Orta yüksek teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin payı %26,8'den %26,1'e gerilemiştir.
- Orta düşük teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin payı %28,3'ten %27,8'e gerilemiştir.
- Düşük teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin payı ise %43,5'ten %44,4'e çıkmıştır.

Teknoloji düzeyi bazında ihracat yapan girişim sayısının ölçeksel dağılımında KOBİ'lerin payı daha büyüktür.

2023 yılında imalat sanayinde faaliyet gösteren ihracatçı girişimlerde;

- Yüksek teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin %87,0'si KOBİ, %13,0'ü büyük,
- Orta yüksek teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin %93,5'i KOBİ, %6,5'i büyük,
- Orta düşük teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin %93,0'ü KOBİ, %7,0'si büyük,
- Düşük teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin ise %93,8'i KOBİ, %6,2'si büyük girişimdir.

KOBİ'ler en fazla ihracatı ve ithalatı Avrupa ile gerçekleştirmiştir.

2023 yılında hem KOBİ'ler hem de büyük girişimlerin gerçekleştirdiği ihracat ve ithalatta en fazla paya sahip olan ülke grubu "Avrupa" olmuştur.

Büyük ölçekli girişimler ihracatının %60,2'sini, KOBİ'ler ise %49,3'ünü Avrupa'ya gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte Asya'nın, büyük ölçekli girişimlerin ihracatındaki payı %20,8 iken KOBİ'lerin ihracatındaki payı %33,4'tür. Buna göre KOBİ'lerin büyük girişimlere göre ihracatını daha fazla ülkeye yoğunlaştırdığı, diğer bir ifade ile pazarını daha fazla çeşitlendirdiği söylenebilir.

KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatta "C-İmalat Sanayii" en fazla paya sahip olan ürün grubudur.

2023 yılında hem KOBİ'ler hem de büyük girişimlerin gerçekleştirdiği ihracat ve ithalatta en fazla paya sahip olan ürün grubunun "C-İmalat Sanayi" olduğu görülmektedir. "C-İmalat Sanayii" ürün grubu ihracatında KOBİ'lerin payı %91,1 iken, ithalatta %92,7'dir. KOBİ'ler "C-İmalat Sanayi" ürün grubunda 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası vermiştir.

KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatta "28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar" en fazla paya sahip olan imalat sanayi ürün grubudur.

2023 yılında, KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatta %12,6 ile "28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar", büyük ölçekli girişimlerin gerçekleştirdiği ihracatta ise %17,9 ile "29- Motorlu kara taşıtları, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork)" en fazla paya sahip olan imalat sanayi ürün gruplarını oluşturmaktadır.

KOBİ'lerde 23 imalat sanayii ürün grubundan 5 tanesinde, büyük girişimlerde 23 ürün grubundan 12 tanesinde ithalat fazlası verildiği görülmektedir. Hem KOBİ'ler hem de büyük girişimlerde dış ticaret açığı verilen ürün gruplarının önemli bir kısmının yüksek ve orta-yüksek teknoloji düzeylerinde olduğu görülmektedir.

GİRİŞ

Hızlı büyüme, ihracat ve Ar-Ge harcamalarını artırma gibi kriterler çerçevesinde belirlenen işletmelerin küresel pazarlara açılmalarının desteklenmesi, 2024-2028 KOSGEB Stratejik Planında yer alan hedeflerden biridir. Ayrıca üst politika belgeleri incelendiğinde, ithalata bağımlılığın azaltılması ve ihracatın artırılması amacıyla yerli üretimin desteklenmesi, işletmelerin ihracat kapasitelerinin artırılması gibi hususların yer aldığı görülmektedir.

Ülkemizde KOBİ'lerin tanımlanmasında kullanılan esaslar, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Yönetmeliği" ile belirlenmiştir. Buna göre, yıllık çalışan sayısı iki yüz elli kişiden az olan yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri beş yüz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler, KOBİ vasfı taşımaktadır.

Yıllık çalışan sayısı on kişiden az olan ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri on milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler **Mikro İşletme**, yıllık çalışan sayısı elli kişiden az olan ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri yüz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler **Küçük İşletme**, yıllık çalışan sayısı iki yüz elli kişiden az olan ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri beş yüz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler **Orta Büyüklükteki İşletme** olarak kabul edilmektedir.

"**Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2023**" bülteni, 24 Aralık 2024 tarihinde yayımlanmıştır. Bülten kapsamında 2013-2023 dönemindeki büyüklük grubu, teknoloji düzeyi, ürün grubu ve ülke grubuna göre ihracat ve ithalat yapan girişim sayısı ile ihracat ve ithalat tutarı verileri yer almaktadır. Bülten kapsamında Genel Ticaret Sistemi kapsamındaki verilere yer verilmiştir. TÜİK, Genel Ticaret Sistemine göre dış ticaret verilerini 2013 yılı itibarıyla yayımlamaya başlamış olup, 2013 yılından önceki veriler Özel Ticaret Sistemine göredir. Genel Ticaret Sistemi (GTS), bir ülkenin ekonomik alanına giren ve ekonomik alanından çıkan tüm malları kapsamaktadır. GTS'de ülkenin ekonomik alanını oluşturan serbest bölgeler, gümrük antrepoları ve serbest dolaşım alanına giren veya bu alanlardan çıkan mallar hesaplamalara katılmaktadır. Özel ticaret sisteminde (ÖTS) gümrük antrepoları ve serbest bölgeler istatistiklerde içinde yer almamakta, sadece ülkenin serbest dolaşım alanına giren ve bu alandan çıkan mallar kapsamaktadır.

Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması NACE Rev.2 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler KOBİ İstatistikleri'nin kapsamını oluşturmaktadır.

Kapsama alınan sektörler:

- B Madencilik ve taş ocaklığı
- C İmalat
- D Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
- E Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
- F İnşaat

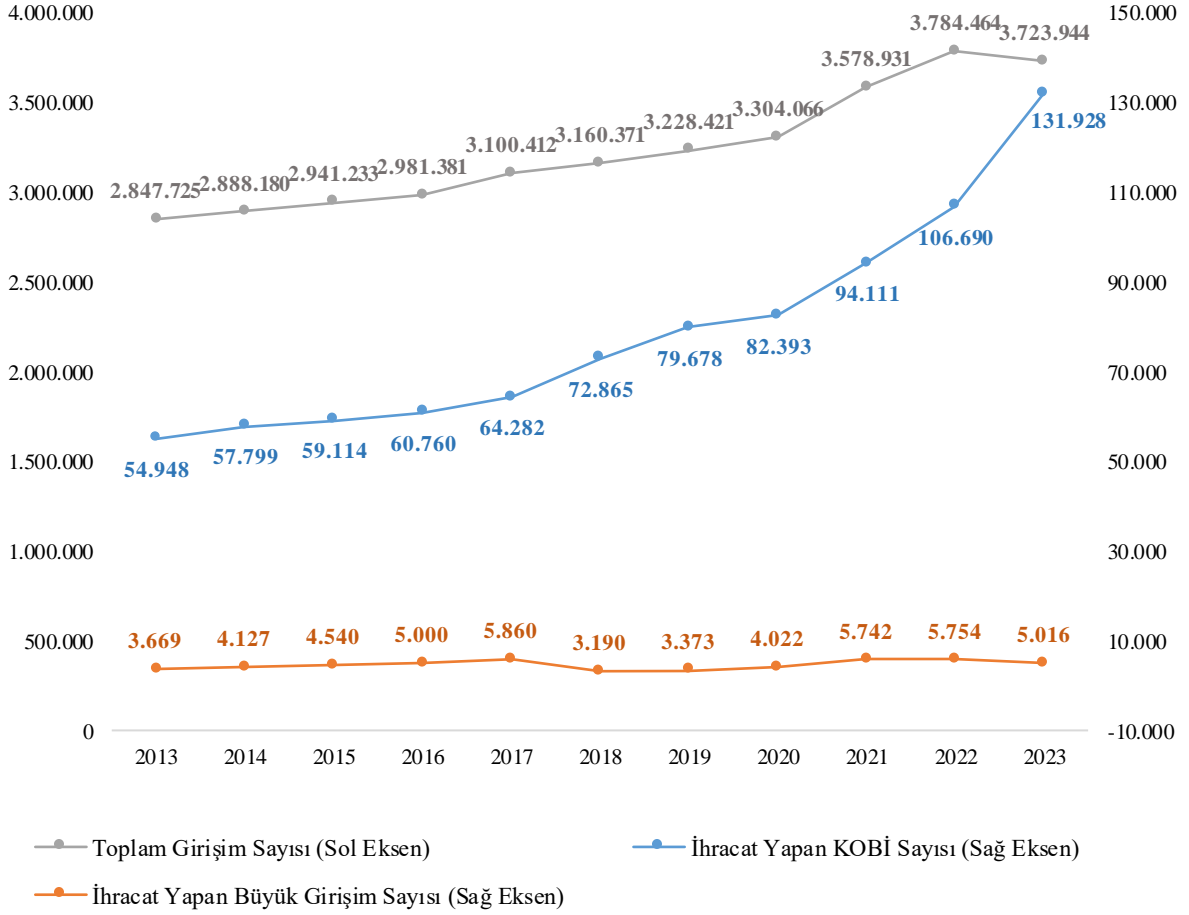
- G Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı
- H Ulaştırma ve depolama
- I Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
- J Bilgi ve iletişim
- L Gayrimenkul faaliyetleri
- M Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler
- N İdari ve destek hizmet faaliyetleri
- P Eğitim
- Q İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
- R Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor
- S Diğer hizmet faaliyetleri

Kapsama alınmayan sektörler:

- A Tarım, ormancılık ve balıkçılık
- K Finans ve Sigorta faaliyetleri
- O Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik
- T Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri
- U Uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri
- S' nin bir bölümü - Diğer hizmet faaliyetleri içinde yer alan "Üye olunan kuruluşların faaliyetleri" hariç

1. DIŞ TİCARET YAPAN GİRİŞİM SAYISI

Grafik 1 – İhracat Yapan KOBİ ve Büyük Girişim Sayısı

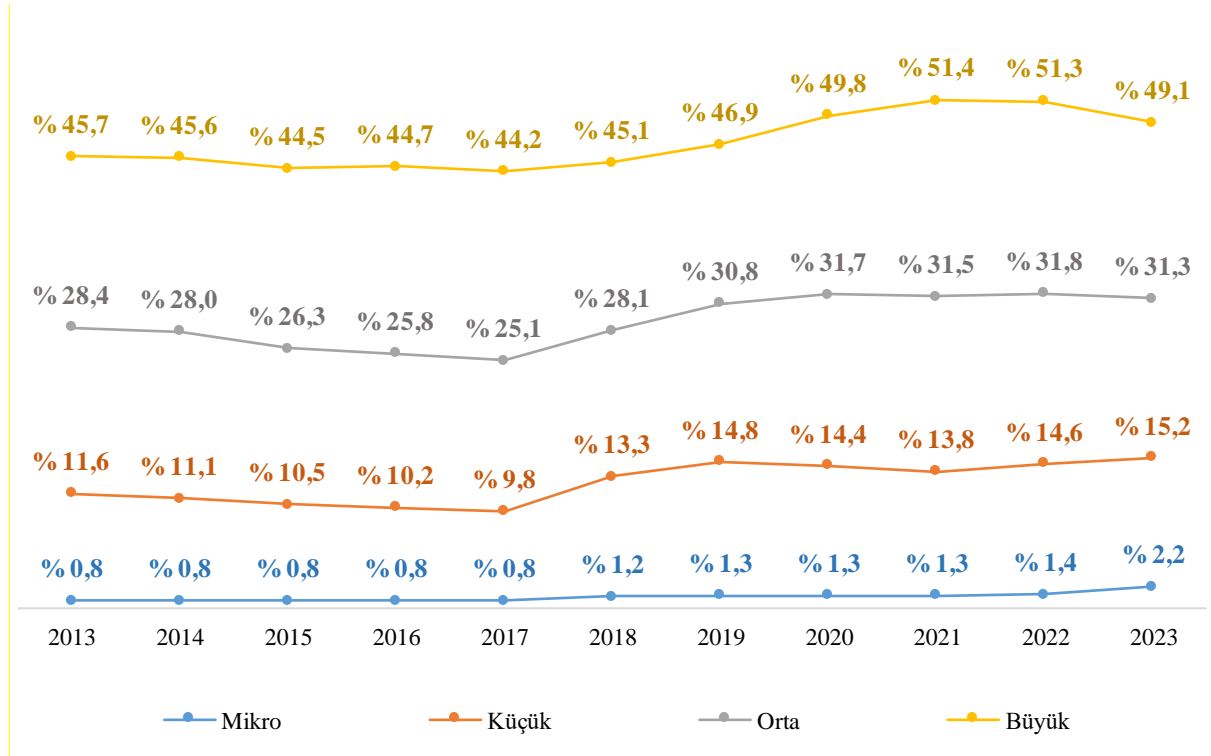

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 1’de toplam girişim sayısının yanı sıra ihracat yapan KOBİ sayısı ve ihracat yapan büyük girişim sayısının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. Buna göre 2013-2023 döneminde toplam girişim sayısı %30,8 oranında artarken, aynı dönemde ihracat yapan toplam girişim sayısı %133,6 oranında artış göstermiştir.

İhracat yapan KOBİ’lerin toplam girişim sayısı içindeki payı 2013 yılında %1,9 iken, bu oran 2023 yılında %3,5’e yükselmiştir. Bununla birlikte ihracat yapan toplam girişimlerin toplam girişim sayısı içindeki payı ise 2013-2023 döneminde %2,1’den %3,7’ye çıkmıştır. Bu oran yükselmiş olsa da toplam girişim sayısı içinde ihracatçı girişim sayısının düşük olduğu ve artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Grafik 2 – Ölçek Bazında İhracatçı Girişim Sayısının Toplam Girişim Sayısına Oranı

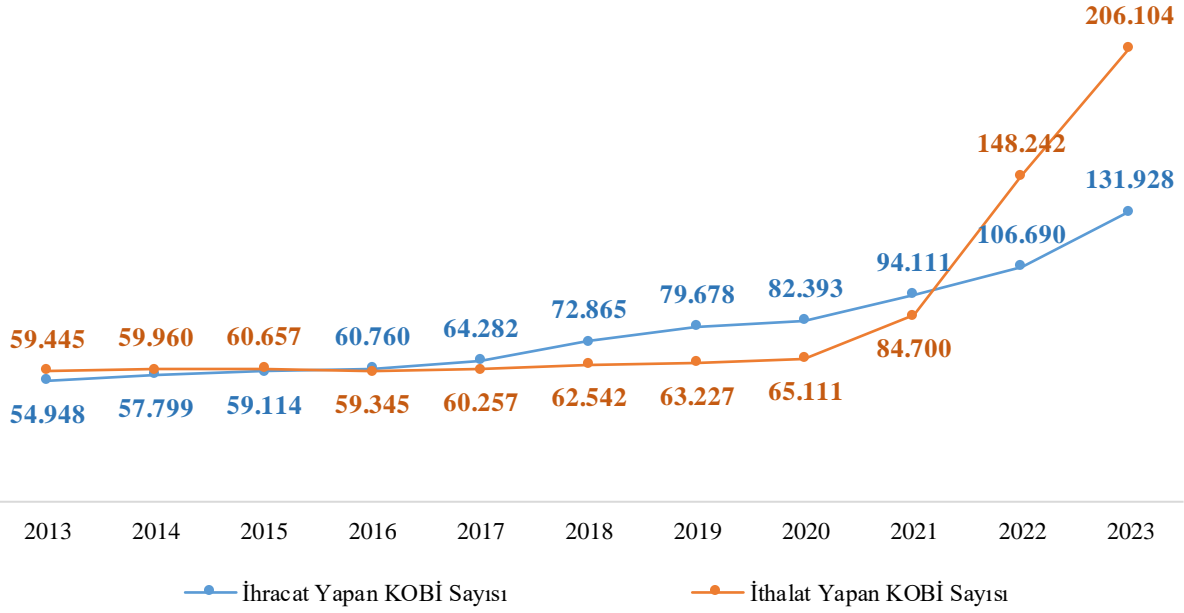
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 2’de ihracat yapan girişimlerin toplam girişimler içindeki payı ölçek bazında gösterilmiştir. Buna göre 2013-2023 döneminde:

- İhracat yapan mikro girişim sayısının 19.412’den 73.668’e yükseldiği, toplam mikro girişim sayısı içindeki oranının ise %0,8’den %2,2’ye çıktığı;
- İhracat yapan küçük girişim sayısının 24.982’den 43.890’a yükseldiği, toplam küçük girişim sayısı içindeki oranının ise %11,6’dan %15,2’ye çıktığı;
- İhracat yapan orta girişim sayısının 10.554’ten 14.370’e yükseldiği, toplam orta girişim sayısı içindeki oranının ise %28,4’ten %31,3’e çıktığı;
- İhracat yapan büyük girişim sayısının 3.669’dan 5.016’ya yükseldiği, toplam büyük girişim sayısı içindeki oranının ise %45,7’den %49,1’e çıktığı görülmüştür.

Grafik 2’de yer alan verilere bakıldığında, ölçek büyüdükçe ihracatçı girişim sayısının toplam girişim sayısı içindeki payının arttığı görülmektedir. Bu durum, ölçek büyütme yönelik politikaların ihracat politikası açısından önemli olduğunu göstermektedir.

Grafik 3 - Dış Ticaret Yapan KOBİ Sayısı

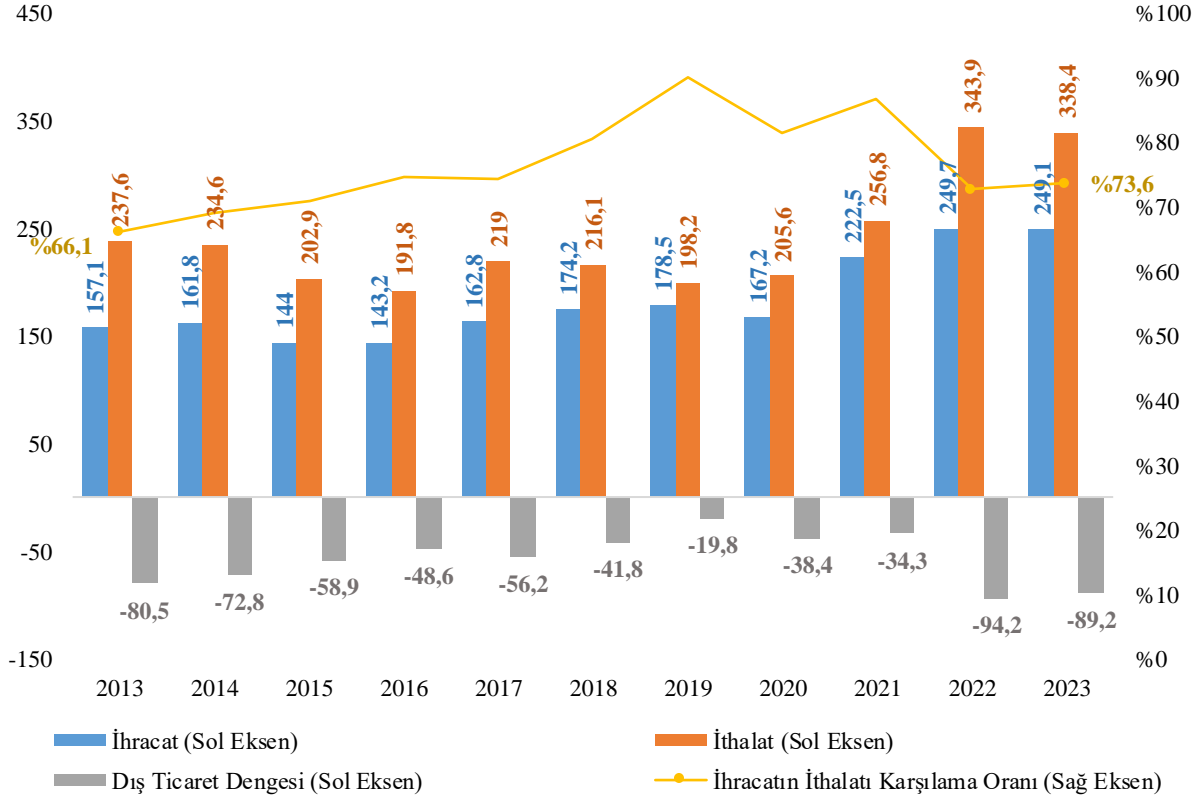
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 3'te ihracat yapan KOBİ sayısı ile ithalat yapan KOBİ sayısının 2013-2023 dönemindeki değişimi verilmiştir. 2013-2015 döneminde ithalat yapan KOBİ sayısı ihracat yapan KOBİ sayısının üzerinde iken, 2016-2021 döneminde ise ihracat yapan KOBİ sayısı ithalat yapan KOBİ sayısının üzerine çıkmıştır. 2022 yılında 2021 yılına göre ithalat yapan KOBİ sayısında %75,0 oranında bir artış meydana gelmiş ve ihracat yapan KOBİ sayısının tekrar üzerine çıkmıştır. 2022 yılında 2021 yılına göre ihracat yapan KOBİ sayısındaki artış oranı ise %13,4 olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında 2022 yılına göre ithalat yapan KOBİ sayısında %39,0, ihracat yapan KOBİ sayısında ise %23,7 artış gerçekleşmiştir.

2021 yılına kadar, bir önceki yıla göre ithalatçı KOBİ sayısında meydana gelen artış oranı %4'ün üzerine çıkmamıştır. 2021 yılında bir önceki yıla göre %30,1 oranında artış meydana gelmiştir. 2022 yılında ise ithalatçı KOBİ sayısında bir sıçrama olduğu görülmektedir. Bu sıçramada, 2022 yılında bir önceki yıla göre %138,3 oranında artış gösteren ithalatçı mikro ölçekli girişim sayısının etkili olduğu düşünülmektedir (Bu oran küçük ölçekli girişimlerde %20,9, orta ölçekli girişimlerde ise %0,4'tür).

2. DIŞ TİCARET TUTARI

Grafik 4 - Türkiye’de Dış Ticaret (Milyar ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 4’te 2013-2023 dönemi için Türkiye’de gerçekleşen ihracat ve ithalat tutarı, dış ticaret dengesi ve ihracatın ithalatı karşılama oranı verilmiştir. Buna göre,

- 2013 yılında 157,1 Milyar Dolar olan ihracat tutarı 2023 yılında 249,1 Milyar Dolar
- 2013 yılında 237,6 Milyar Dolar olan ithalat tutarı 2023 yılında 338,4 Milyar Dolar
- 2013 yılında 394,7 Milyar Dolar olan dış ticaret hacmi 2023 yılında 587,5 Milyar Dolar
- 2013 yılında 80,5 Milyar Dolar olan dış ticaret açığı ise 2023 yılında 89,2 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

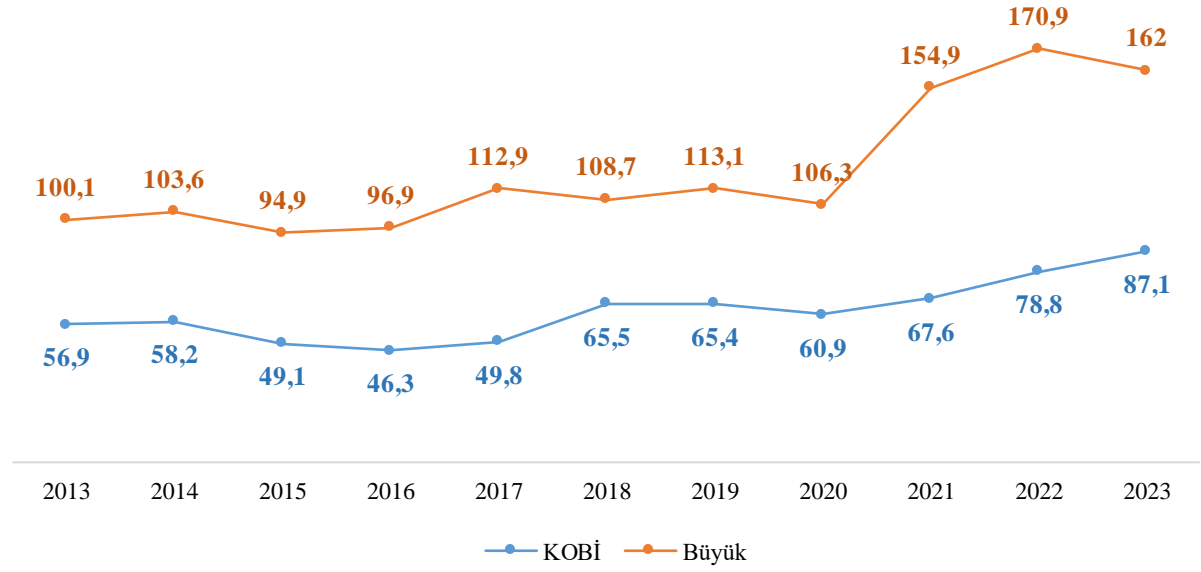
2013-2023 döneminin ortalamasına bakıldığında,

- Ortalama ihracat tutarının 182,7 Milyar Dolar
- Ortalama ithalat tutarının 240,4 Milyar Dolar
- Ortalama dış ticaret hacminin 423,2 Milyar Dolar
- Ortalama dış ticaret açığının ise 57,7 Milyar Dolar olduğu görölmektedir.

2023 yılındaki ihracat, ithalat ve dış ticaret hacmi ortalamanın üstünde gerçekleşirken, dış ticaret açığı ortalamanın gerisinde kalmıştır.

2013 yılında %66,1 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2023 yılında %73,6 olarak gerçekleşmiştir. 2013-2023 döneminde ihracatın ithalatı karşılama oranı en yüksek seviyesine %90,0 ile 2019 yılında ulaşmıştır.

Grafik 5 – KOBİ ve Büyük Girişimlerde İhracat Tutarı (Milyar ABD \$)

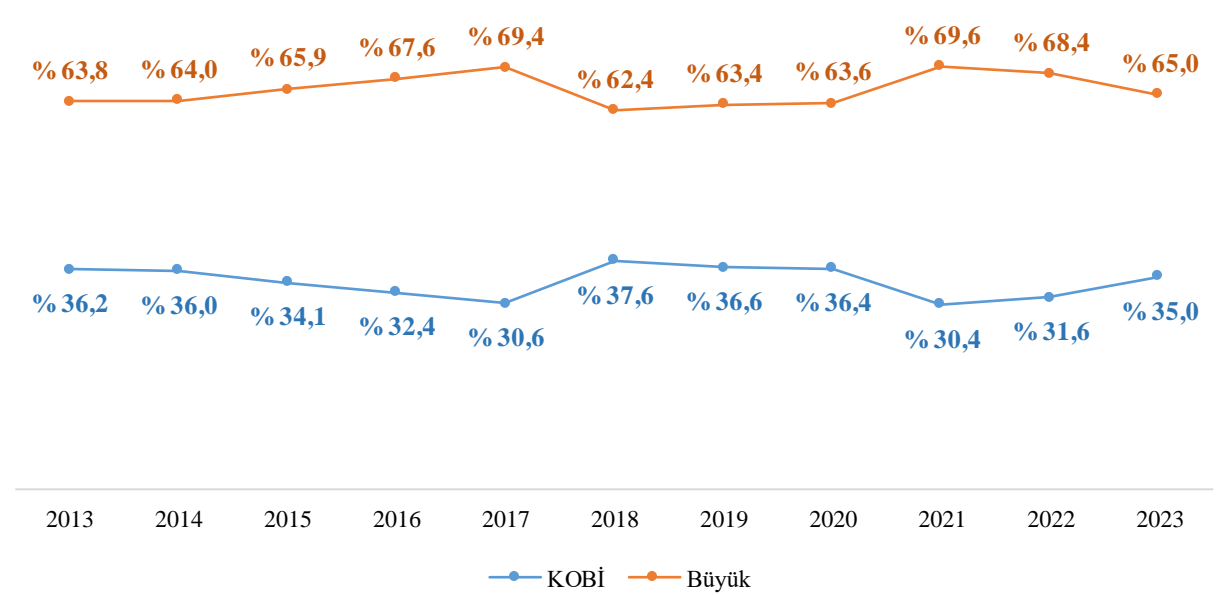
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 5'te KOBİ ve büyük girişimlere ait ihracat tutarlarının 2013-2023 yılları arasındaki değişimi gösterilmiştir. Büyük girişimlerdeki ihracat tutarının KOBİ'lere göre hep daha fazla olduğu, 2021 yılı itibariyle aradaki farkın daha çok açıldığı görülmektedir.

2022 yılında, KOBİ'lerdeki ihracat tutarı 2021 yılına göre %16,6 artarken, büyük girişimlerdeki ihracat tutarı 2021 yılına göre %10,3 artmıştır. 2023 yılında ise KOBİ'lerde ihracat tutarı 2022 yılına göre %10,5 artarken, büyük girişimlerdeki ihracat tutarı %5,2 azalmıştır.

2023 yılında 5.016 büyük girişim 162 Milyar Dolar ihracat yaparken, aynı yılda 131.928 KOBİ 87,1 Milyar Dolar ihracat gerçekleştirmiştir.

Grafik 6 - KOBİ ve Büyük Girişimlerin İhracat Tutarındaki Payı (%)

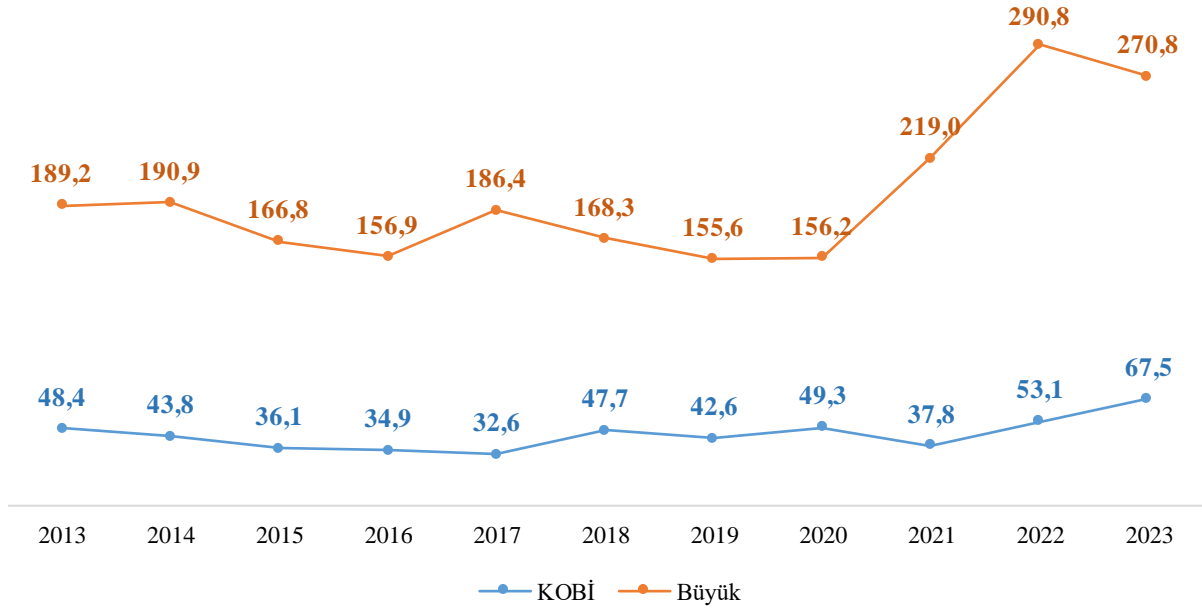

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 6’da 2013-2023 dönemi için KOBİ ve büyük girişimlerin ihracat tutarındaki payı verilmiştir. KOBİ’lerin ihracattaki payı 2021 yılında %30,4 iken, 2022 yılında %31,6, 2023 yılında %35,0 olarak gerçekleşmiştir.

2023 yılında mikro ölçekli girişimler 8,4 Milyar Dolar, küçük ölçekli girişimler 33,0 Milyar Dolar, orta ölçekli girişimler ise 45,8 Milyar Dolar ihracat gerçekleştirmiştir. 2023 yılında toplam ihracatın %3,4’ünü mikro, %13,2’sini küçük, %18,4’ünü orta ölçekli girişimler gerçekleştirmiştir.

Grafik 7 - KOBİ ve Büyük Girişimlerde İthalat Tutarı (Milyar ABD \$)

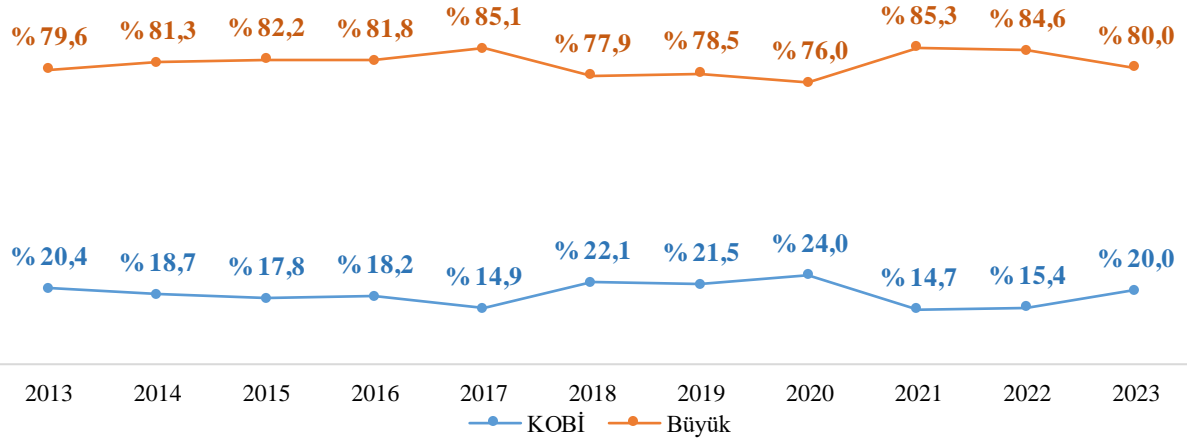
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 7’de 2013-2023 döneminde KOBİ ve büyük girişimlere ait ithalat tutarlarının değişimi gösterilmiştir. Büyük girişimlerin ithalat tutarının KOBİ’lere göre hep fazla olduğu, 2021 yılı itibariyle aradaki farkın daha çok açıldığı görülmektedir.

2023 yılında, KOBİ’lerdeki ithalat tutarı 2022 yılına göre %27,2 artarken, büyük girişimlerdeki ithalat tutarı ise 2022 yılına göre %6,9 azalmıştır.

2023 yılında 5.843 büyük girişim 270,8 Milyar Dolar ithalat yaparken, aynı yılda 206.104 KOBİ 67,5 Milyar Dolar ithalat gerçekleştirmiştir.

Grafik 8 - KOBİ ve Büyük Girişimlerin İthalat Tutarındaki Payı (%)

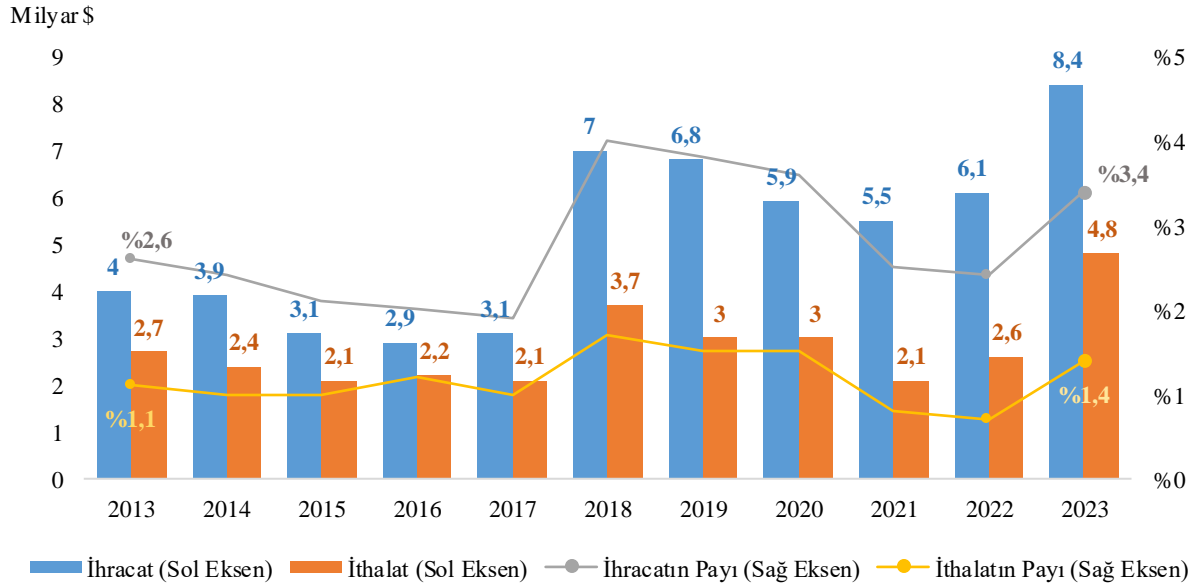

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 8’de yer alan verilere göre, 2013-2023 döneminde büyük girişimlerde ortalama %80 bandında seyreden ithalat tutarı, 2021 yılında %85,3 ile dönemin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. KOBİ’ler ise aynı yıl %14,7 ile dönemin en düşük seviyesini yaşamıştır.

2023 yılında mikro ölçekli girişimler 4,8 Milyar Dolar, küçük ölçekli girişimler 24,4 Milyar Dolar, orta ölçekli girişimler ise 38,3 Milyar Dolar ithalat gerçekleştirmiştir. 2023 yılında toplam ithalatın %1,4’ünü mikro, %7,2’sini küçük, %11,3’ünü orta ölçekli girişimler gerçekleştirmiştir.

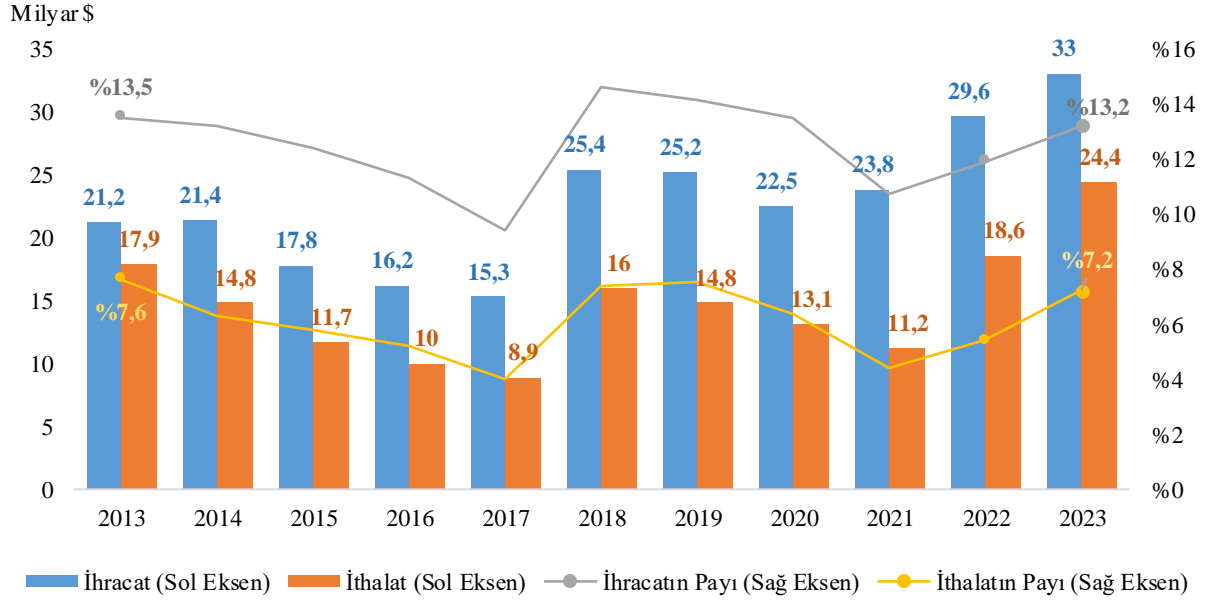
Grafik 9 - Mikro Ölçekli Girişimlerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 9’da mikro ölçekli girişimlerdeki ihracat ve ithalat tutarı ile payının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2013-2023 döneminde mikro ölçekli girişimlerin ihracat tutarı %108,7 oranında artarken, aynı dönemde ithalat tutarı %76,2 oranında artmıştır. Mikro ölçekli girişimlerdeki ihracat ve ithalatın, 2013-2023 dönemi boyunca paralel bir seyir izlediği, tüm yıllarda ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

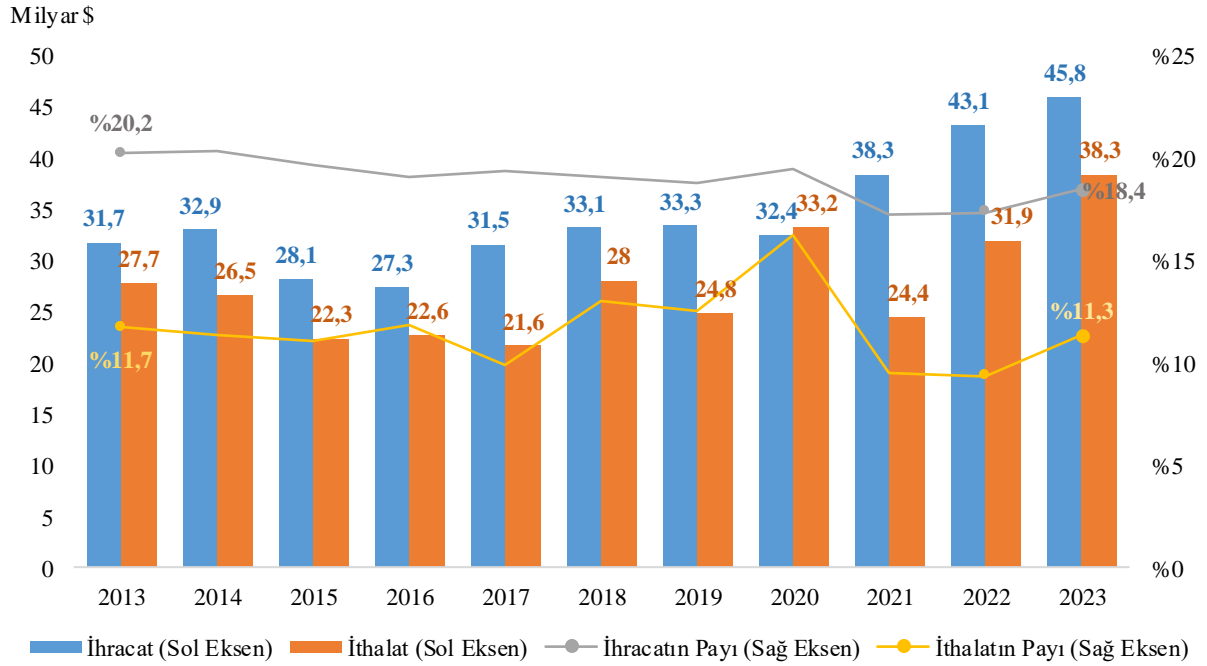
Grafik 10 - Küçük Ölçekli Girişimlerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 10'da küçük ölçekli girişimlerdeki ihracat ve ithalat tutarı ile payının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2013-2023 döneminde küçük ölçekli girişimlerin ihracat tutarı %55,5 oranında artarken, aynı dönemde ithalat tutarı %35,9 oranında artmıştır. Küçük ölçekli girişimlerdeki ihracat ve ithalatın, 2013-2023 dönemi boyunca paralel bir seyir izlediği, tüm yıllarda ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

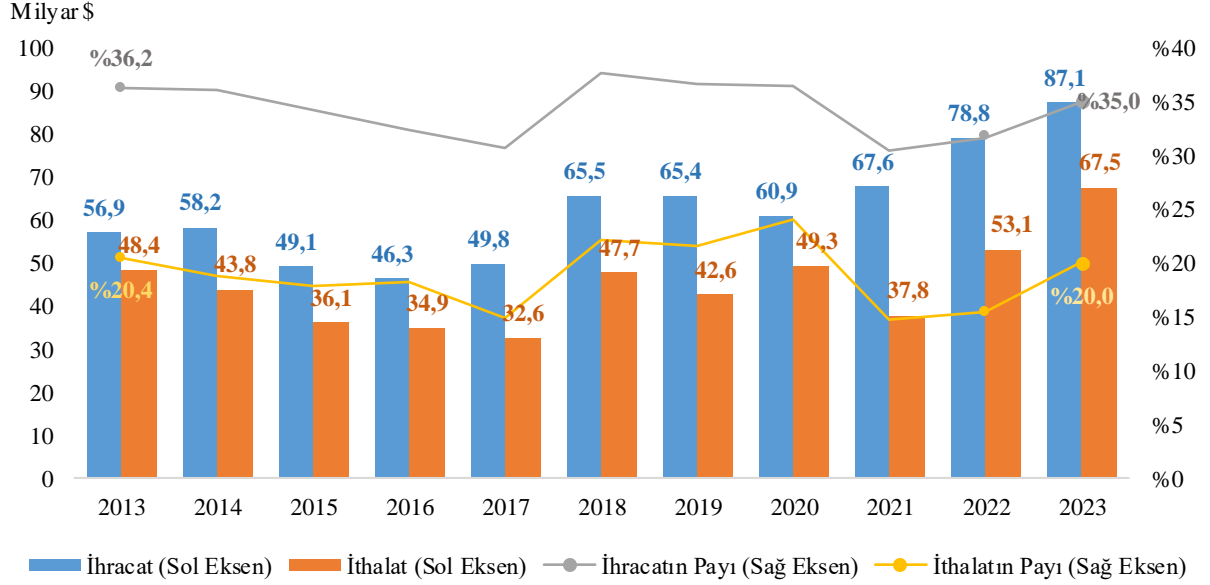
Grafik 11 - Orta Ölçekli Girişimlerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 11’de orta ölçekli girişimlerdeki ihracat ve ithalat tutarı ile payının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2013-2023 döneminde orta ölçekli girişimlerin ihracat tutarı %44,2 oranında artarken, aynı dönemde ithalat tutarı %38,2 oranında artmıştır. 2020 yılı hariç ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 12 - KOBİ’lerde İhracat ve İthalat Tutarı (Milyar ABD \$) ve Payı (%)

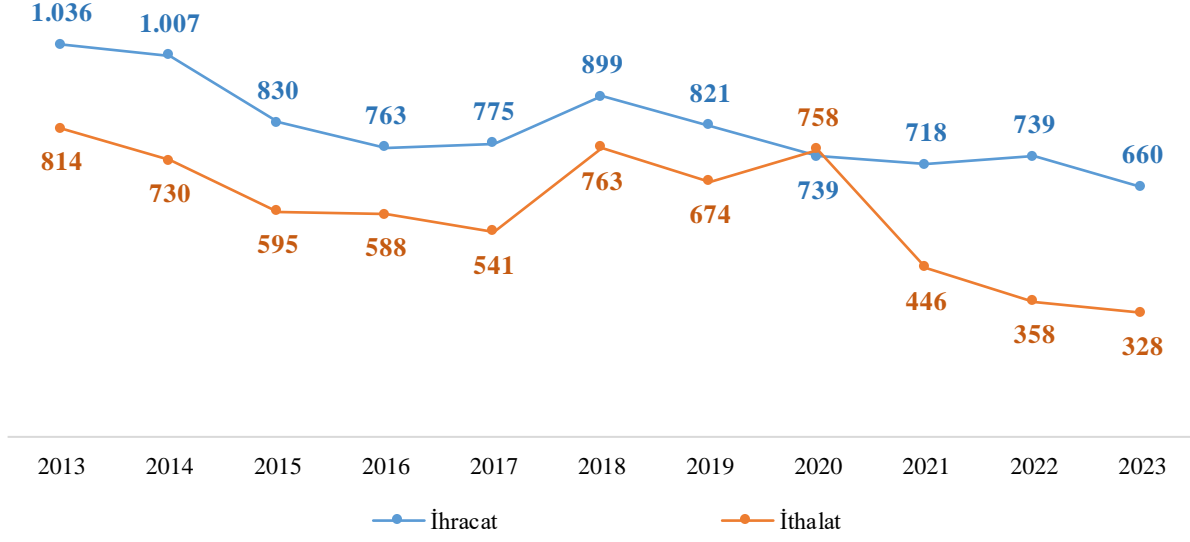

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 12’de KOBİ’lerdeki ihracat ve ithalat tutarının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2013-2023 döneminde ihracat %53,0 oranında artarken, ithalatın %29,8 oranında arttığı ve dönem boyunca ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

3. GİRİŞİM BAŞINA İHRACAT VE İTHALAT TUTARI

Grafik 13 - KOBİ'lerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023; Kesikli çizgiler eğilimi göstermektedir.

KOBİ'lerde girişim başına ihracat tutarı, KOBİ'lerdeki ihracat tutarının ihracat gerçekleştiren KOBİ sayısına bölünmesiyle; KOBİ'lerde girişim başına ithalat tutarı ise KOBİ'lerdeki ithalat tutarının ithalat gerçekleştiren KOBİ sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir. Grafik 13'te yer alan veriler incelendiğinde, 2013 yılında 1.036 Bin Dolar olan girişim başına ihracat tutarının, 2023 yılında 660 Bin Dolara gerilediği görülmektedir.

2013-2023 dönemi boyunca KOBİ'lerdeki girişim başına ihracat ve ithalatın aşağı yönlü bir eğime sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde, girişim başına ihracat %36,3 oranında azalırken, girişim başına ithalat ise %59,8 oranında azalmıştır.

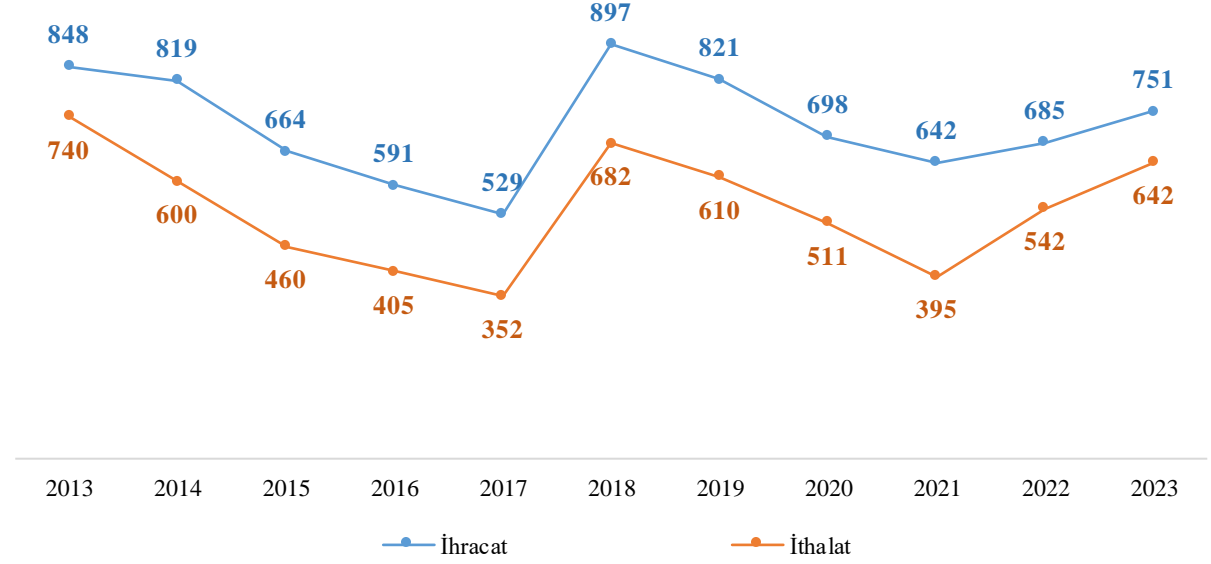
Grafik 14 - Mikro Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023; Kesikli çizgiler eğilimi göstermektedir.

Grafik 14'te mikro ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2013-2023 dönemi boyunca mikro ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalatın, aşağı yönlü bir eğime sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde, girişim başına ihracat %45,0 oranında azalırken, girişim başına ithalat %73,0 oranında azalmıştır.

Grafik 15 - Küçük Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023; Kesikli çizgiler eğilimi göstermektedir.

Grafik 15'te küçük ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2013-2021 dönemi boyunca küçük ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalatın (2018 yılı hariç) aşağı yönlü bir eğime, 2021 yılından sonra yukarı yönlü eğime sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde, girişim başına ihracat %11,5 oranında azalırken, girişim başına ithalat %13,2 oranında azalmıştır.

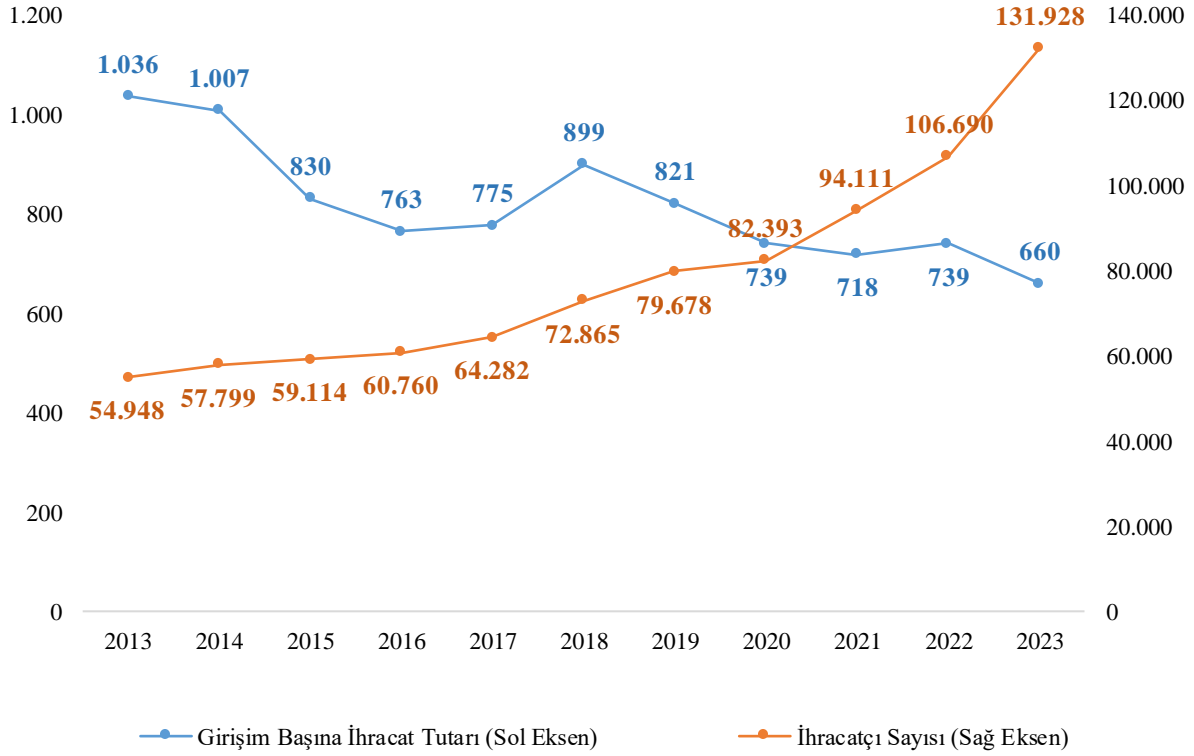
Grafik 16 - Orta Girişimlerde Girişim Başına İhracat ve İthalat Tutarı (Bin ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023; Kesikli çizgiler eğilimi göstermektedir.

Grafik 16’da orta ölçekli girişimlerdeki girişim başına ihracat ve ithalat tutarının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2013-2023 döneminde girişim başına ihracat %5,9 oranında artarken, girişim başına ithalat %10,0 oranında artmıştır.

Grafik 17 - KOBİ’lerde Girişim Başına İhracat (Bin ABD \$) ve İhracatçı Sayısı

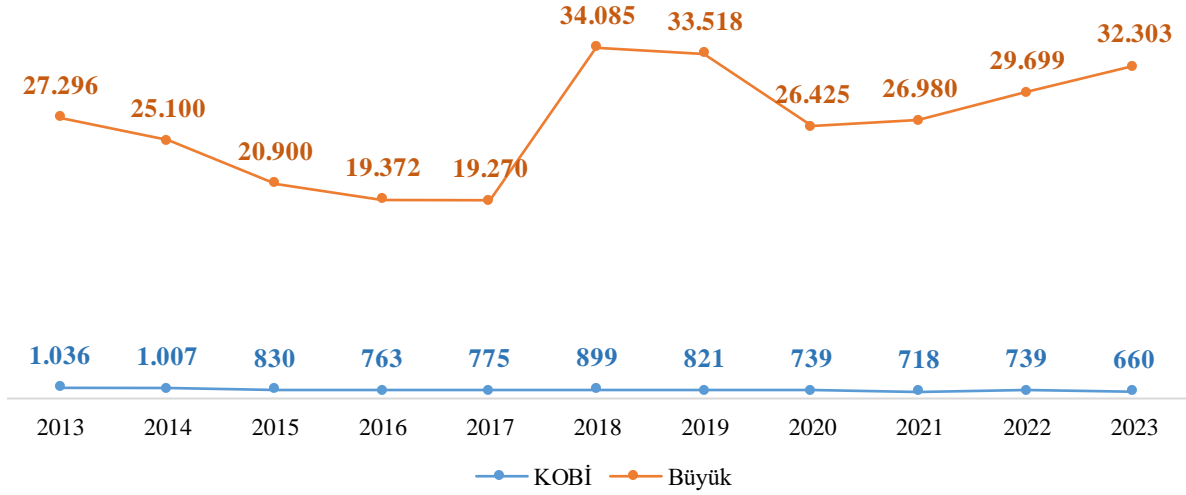
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023; Kesikli çizgiler eğilimi göstermektedir.

KOBİ’lerde girişim başına düşen ihracat ve ihracatçı sayısı karşılaştırıldığında, 2013-2023 döneminde, genel olarak ihracatçı sayısı artarken girişim başına düşen ihracatın azaldığı görülmektedir.

Girişim başına düşen ihracatın, 2013-2023 döneminde ihracatçı girişim sayısı içerisinde en çok artış mikro ölçekli girişimlerde görülmesi ve mikro ölçekli girişimlerin ihracat tutarının düşük tutarlarda gerçekleşmesi sebebiyle azaldığı söylenebilir.

İhracattan elde edilen gelirin artması için pazar çeşitliliğinin sağlanması önem arz etmekte olup katma değeri yüksek ürün ihracatının teşvik edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Katma değeri yüksek ürün ihracı, ihraç edilecek ürüne yönelik Ar-Ge çalışmalarının ve dolayısıyla Ar-Ge harcamalarının artmasına bağlıdır.

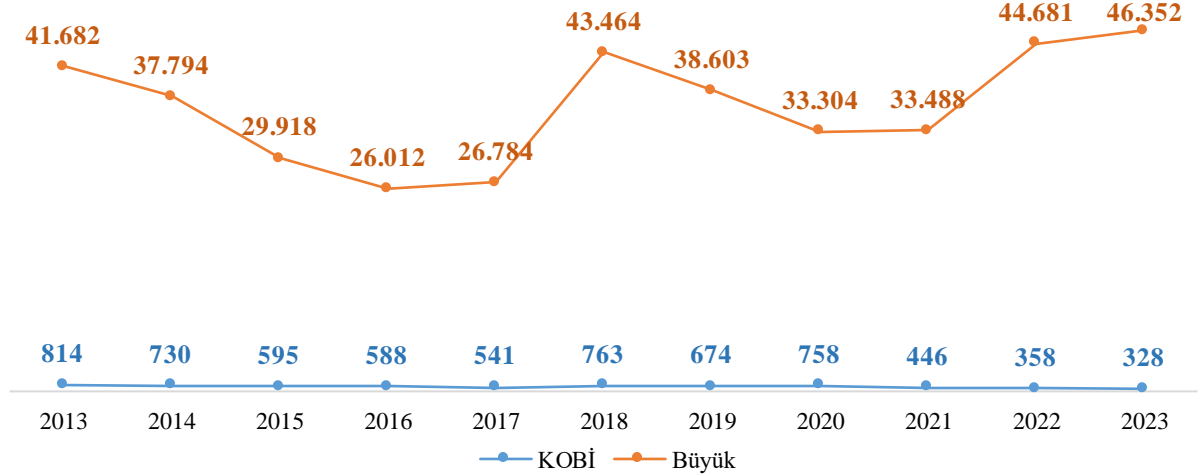
Grafik 18 - Girişim Başına İhracat Tutarı (Bin ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2013 yılında büyük girişimlerdeki girişim başına ihracat KOBİ'lerdekini 26 katı iken 2023 yılında 49 katına çıkmıştır. 2023 yılında 5.016 büyük girişim 162,0 Milyar Dolar ihracat yaparken, 131.928 KOBİ 87,1 Milyar Dolar ihracat yapmıştır.

Grafik 19 - Girişim Başına İthalat Tutarı (Bin ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

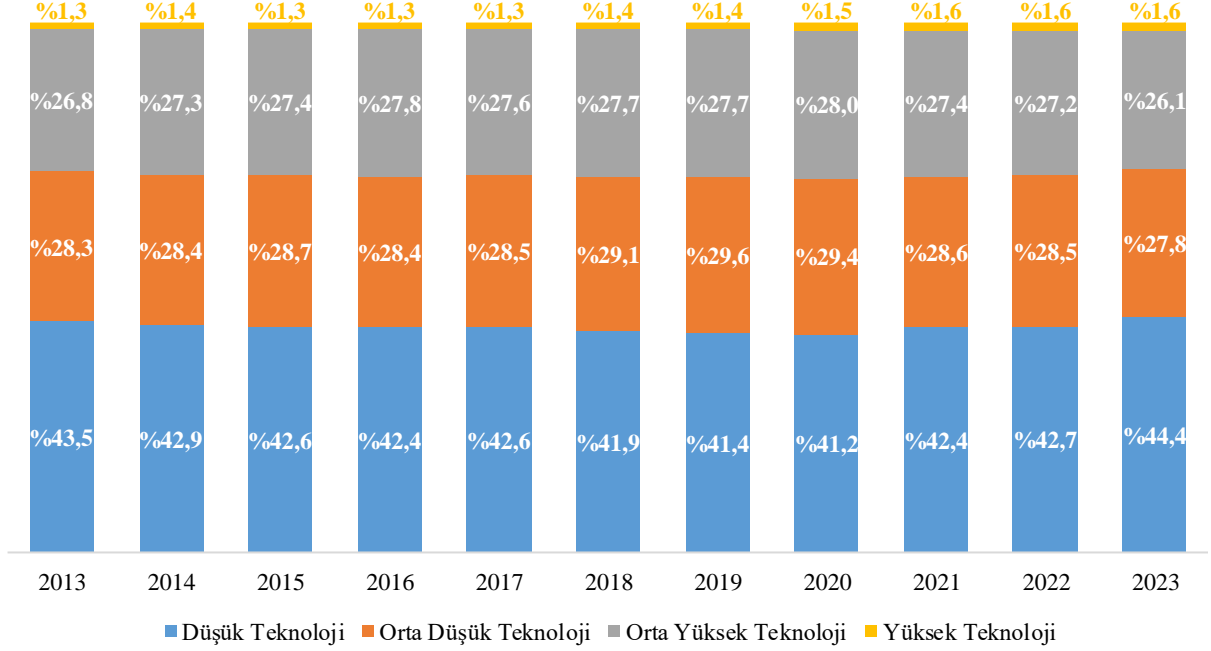
2013 yılında büyük girişimlerdeki girişim başına ithalat KOBİ'lerdekini 51 katı iken 2023 yılında 141 katına çıkmıştır. 2023 yılında 5.843 büyük girişim 270,8 Milyar Dolar ithalat yaparken, 206.104 KOBİ 67,5 Milyar Dolar ithalat yapmıştır.

Yukarıdaki grafiklere bakıldığında 2013-2023 döneminde KOBİ'lerin ihracatçı ve ithalatçı girişim sayısını arttırdığı, aynı dönemde büyük girişimlerde ihracatçı girişim sayısının ithalatçı girişim sayısından hep daha az olduğu görülmektedir. Tutar açısından incelendiğinde KOBİ'lerin ihracatını ve ithalatını arttırdığı, büyük girişimlerin ise ihracat tutarlarının ithalat tutarlarından hep daha az gerçekleştiği görülmektedir. Grafiklerde yer alan veriler, dış ticaret açığını kapatmak için büyük girişimlerin ithalatını azaltıp ihracatını artırmaya yönelik politikalar geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

4. DIŞ TİCARET YAPAN GİRİŞİM SAYISININ TEKNOLOJİ DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMI

Bu kısımda imalat sanayinde faaliyet gösteren ve dış ticaret yapan KOBİ ve büyük girişimlerin teknoloji düzeyine göre dağılımlarına ilişkin veriler yer almaktadır.

Grafik 20 - İhracat Yapan KOBİ Sayısının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

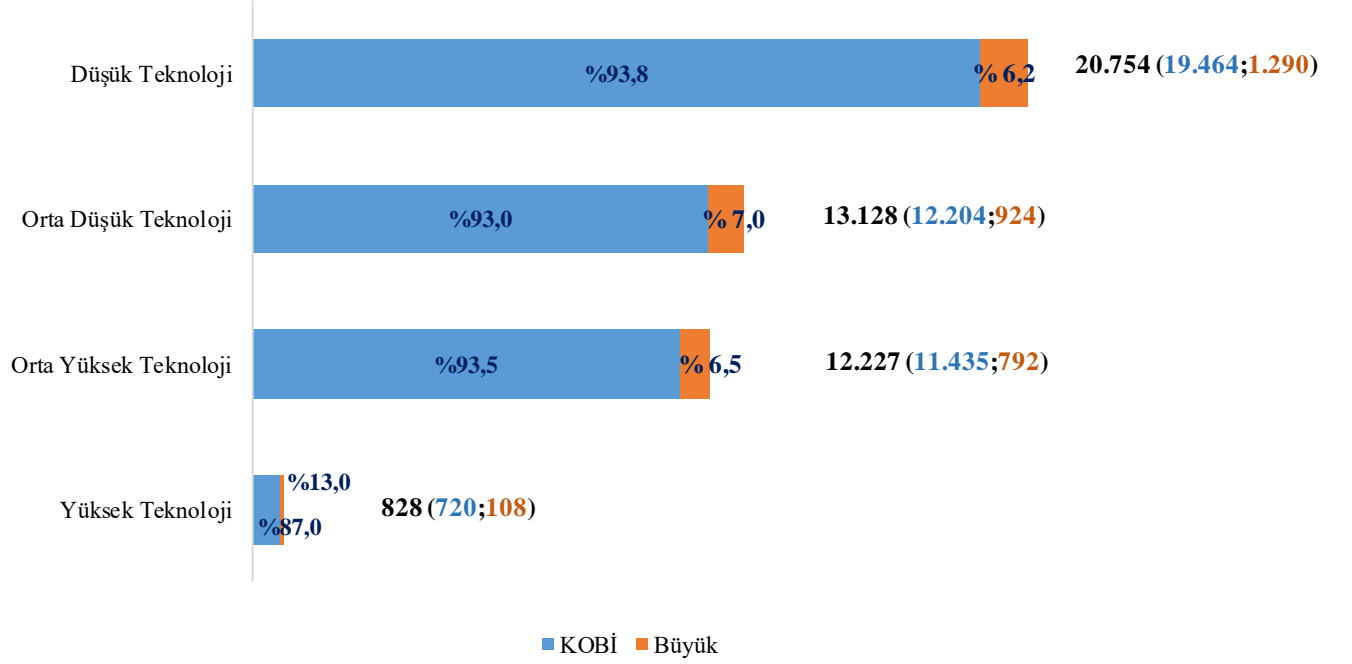
Grafik 20’de imalat sanayinde faaliyet gösteren ve ihracat yapan KOBİ sayısının 2013-2023 döneminde teknoloji düzeyine göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre,

- Yüksek teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin payı %1,3’ten %1,6’ya çıkmıştır.
- Orta yüksek teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin payı %26,8’den %26,1’e gerilemiştir.
- Orta düşük teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin payı %28,3’ten %27,8’e gerilemiştir.
- Düşük teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin payı ise %43,5’ten %44,4’e çıkmıştır.

Grafikte yer alan verilerden, ihracat yapan imalat sanayi KOBİ’lerinin sayısında teknoloji düzeyi bazında önemli bir artış yaşanmadığı gözlemlenmiştir.

Teknoloji düzeyi bazında girişim sayısında artış olmasına rağmen, ihracat tutarına göre yüksek teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ’lerin payı %12,6’dan %8,0’e, düşük teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ’lerin payı ise %40,3’ten %34,9’a gerilemiştir. Orta yüksek teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ’lerin payı %14,4’ten %15,0’e, orta düşük teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ’lerin payı %18,6’dan %20,1’e çıkmıştır.

Grafik 21 - Teknoloji Düzeyi Bazında İhracat Yapan Girişim Sayısının Ölçeksel Dağılımı, 2023

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 21’de 2023 yılı verilerine göre imalat sanayinde faaliyet gösteren ve ihracat yapan girişim sayısının teknoloji düzeyi bazında dağılımı gösterilmiştir.

İmalat sanayinde faaliyet gösteren ve ihracat yapan toplam girişim sayısı 46.937 olup, girişimlerin 43.823’ü (%93,4) KOBİ, 3.114’ü (%6,6) ise büyük girişimdir.

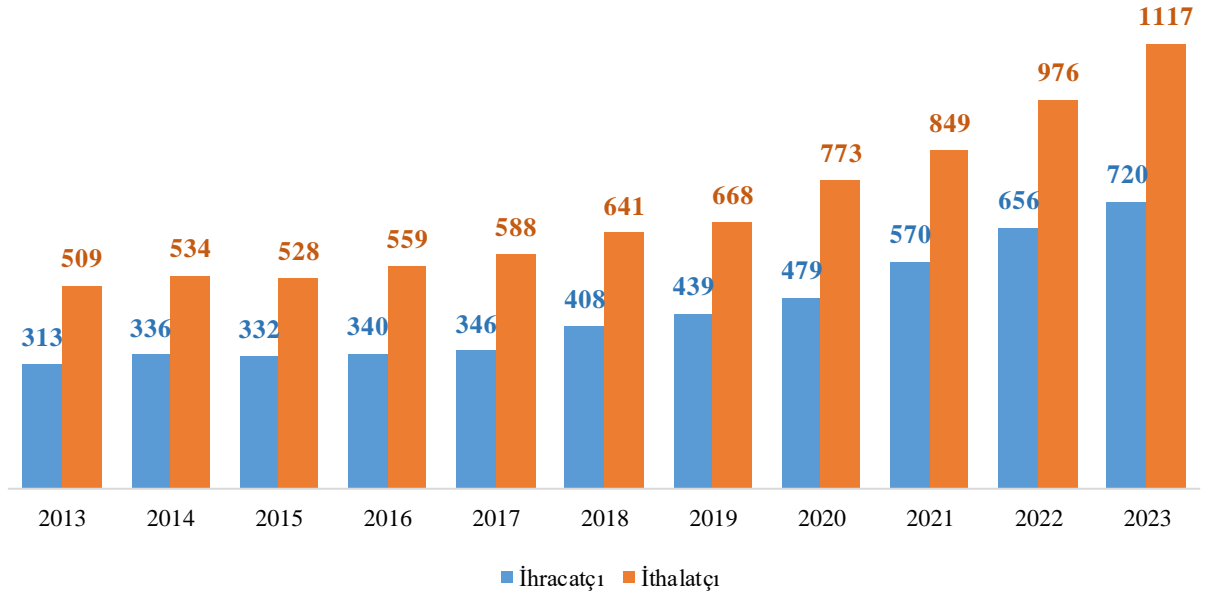
İmalat sanayinde faaliyet gösteren 46.937 ihracatçı girişimin, 828’i (%1,8) yüksek teknoloji, 12.227’si (%26,0) orta yüksek teknoloji, 13.128’i (%28,0) orta düşük teknoloji, 20.754’ü (%44,2) ise düşük teknoloji düzeyinde faaliyet göstermektedir.

Grafikte yer alan verilere bakıldığında imalat sanayinde faaliyet gösteren ihracatçı girişimlerde,

- Yüksek teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin %87,0’si KOBİ, %13,0’ü büyük
- Orta yüksek teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin %93,5’i KOBİ, %6,5’i büyük
- Orta düşük teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin %93,0’ü KOBİ, %7,0’si büyük
- Düşük teknolojlili sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin %93,8’i KOBİ, %6,2’si büyük girişimdir.

Her teknoloji düzeyi bazında büyük payın KOBİ’lere ait olduğu görülmektedir.

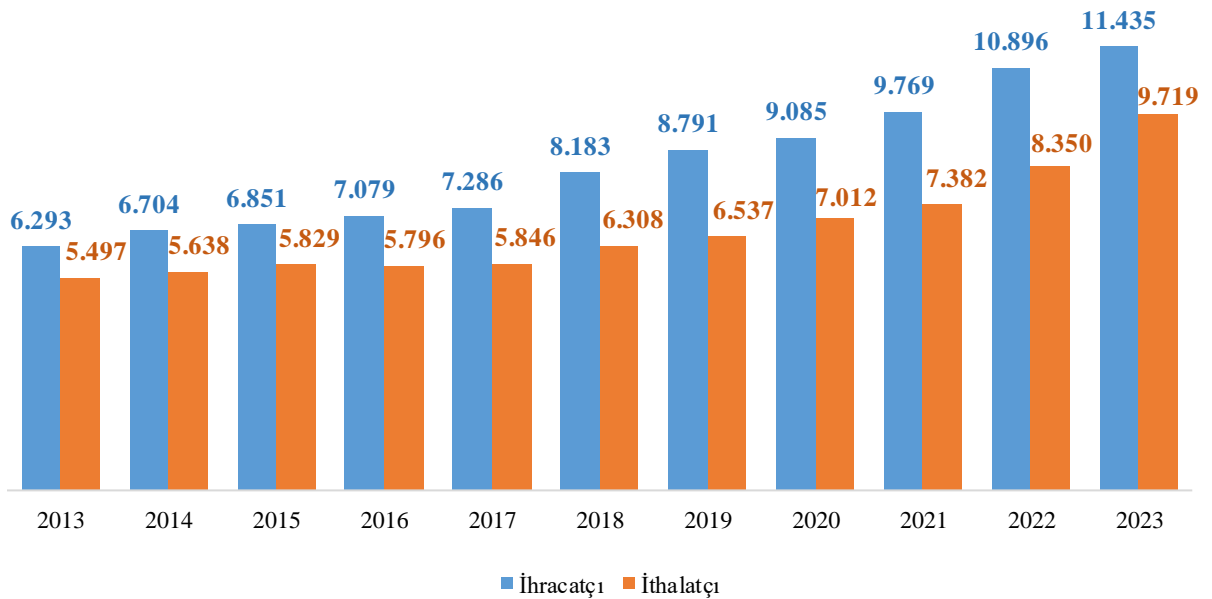
Grafik 22 - Dış Ticaret Yapan Yüksek Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 22’de imalat sanayinde faaliyet gösteren ve dış ticaret yapan yüksek teknoloji düzeyindeki KOBİ sayısının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2023 yılında, ihracat yapan yüksek teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ’lerin payı %87,0 olarak gerçekleşirken, ithalat yapan yüksek teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ’lerin payı %90,5 olarak gerçekleşmiştir. İhracat yapan KOBİ sayısı ile ithalat yapan KOBİ sayısının 2013-2023 dönemi boyunca paralel bir seyir izlediği, tüm yıllarda ithalat yapan KOBİ sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

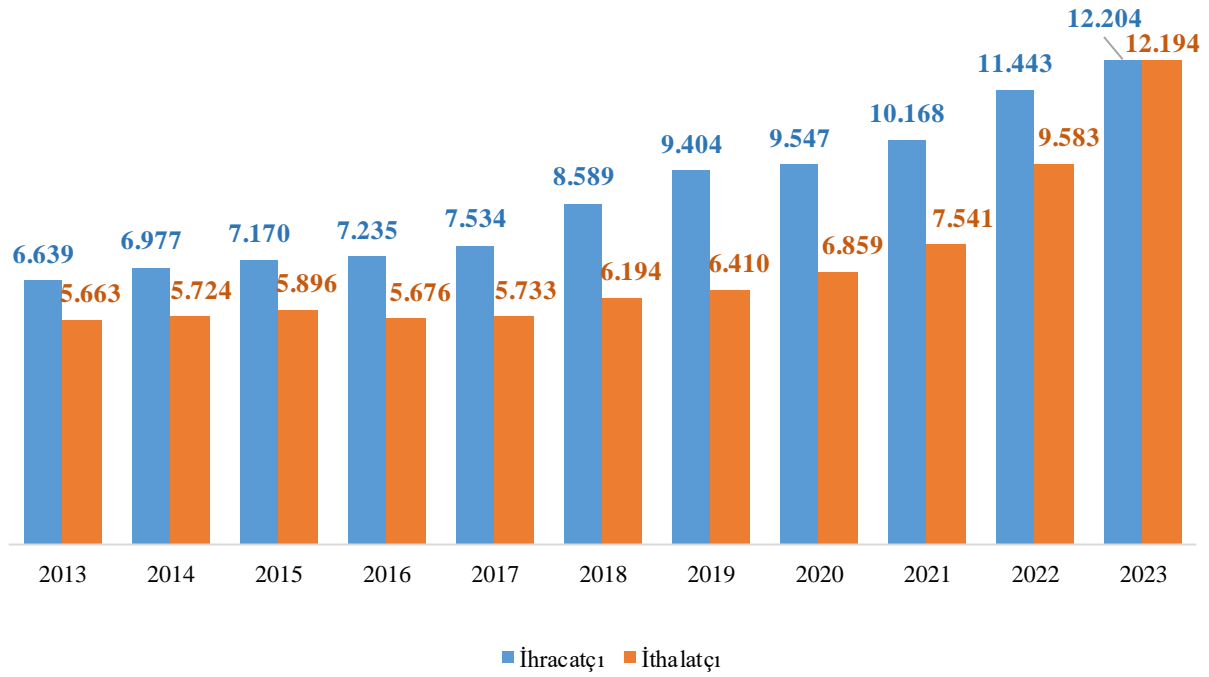
Grafik 23 - Dış Ticaret Yapan Orta-Yüksek Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 23'te imalat sanayinde faaliyet gösteren ve dış ticaret yapan orta-yüksek teknoloji düzeyindeki KOBİ sayısının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2023 yılında, ihracat yapan orta-yüksek teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ'lerin payı %93,5 olarak gerçekleşirken, ithalat yapan orta-yüksek teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ'lerin payı %92,0 olarak gerçekleşmiştir. İhracat yapan KOBİ sayısı ile ithalat yapan KOBİ sayısının 2013-2023 dönemi boyunca paralel bir seyir izlediği, tüm yıllarda ihracat yapan KOBİ sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

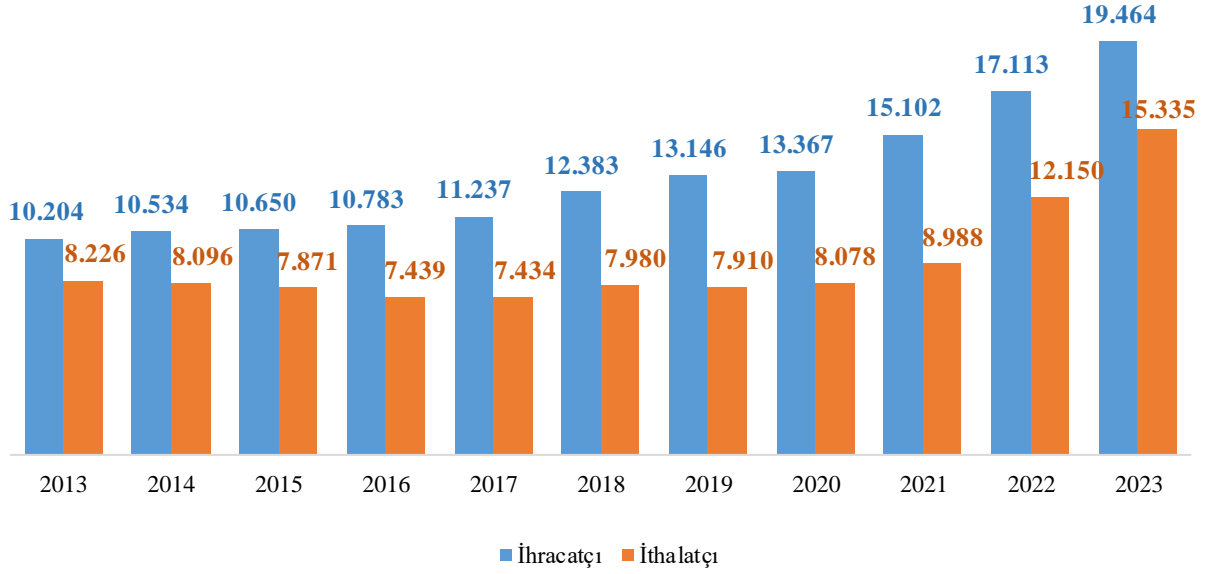
Grafik 24 - Dış Ticaret Yapan Orta-Düşük Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 24'te imalat sanayinde faaliyet gösteren ve dış ticaret yapan orta-düşük teknoloji düzeyindeki KOBİ sayısının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2023 yılında, ihracat yapan orta-düşük teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ'lerin payı %93,0 olarak gerçekleşirken, ithalat yapan orta-düşük teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ'lerin payı %92,3 olarak gerçekleşmiştir. İhracat yapan KOBİ sayısı ile ithalat yapan KOBİ sayısının 2013-2023 dönemi boyunca genellikle paralel bir seyir izlediği, 2018 yılı ve sonrasında aradaki farkın ihracat yapan girişim sayısı lehine açıldığı, tüm yıllarda ihracat yapan KOBİ sayısının daha fazla olduğu, 2023 yılında aradaki farkın tekrar kapandığı görülmektedir.

Grafik 25 - Dış Ticaret Yapan Düşük Teknoloji Düzeyindeki KOBİ Sayısı

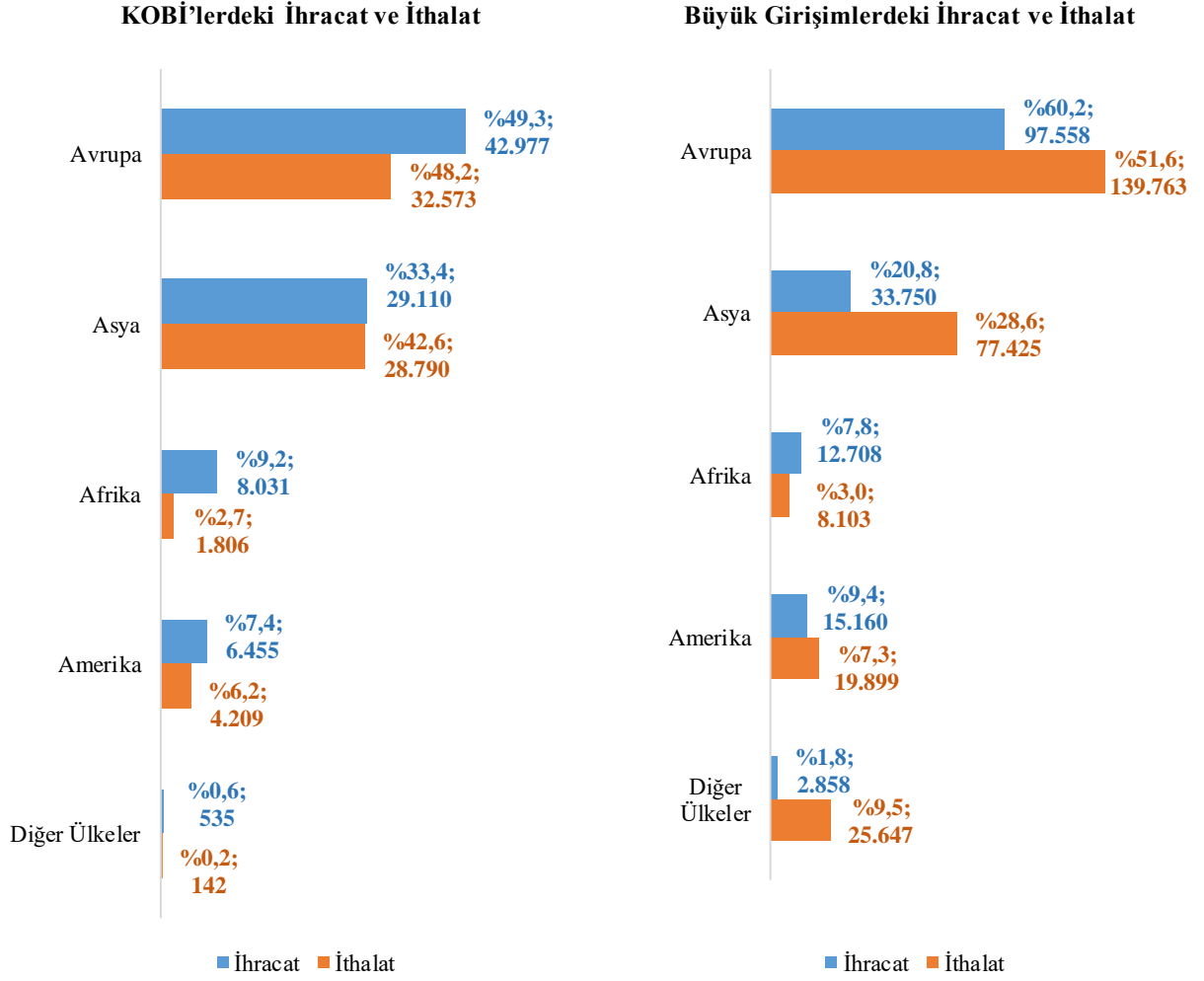

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 25'te imalat sanayinde faaliyet gösteren ve dış ticaret yapan düşük teknoloji düzeyindeki KOBİ sayısının 2013-2023 dönemindeki değişimi gösterilmiştir. 2023 yılında, ihracat yapan düşük teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ'lerin payı %93,8 olarak gerçekleşirken, ithalat yapan düşük teknoloji düzeyindeki girişim sayısı içinde KOBİ'lerin payı %91,4 olarak gerçekleşmiştir. 2013-2023 dönemi boyunca ihracat yapan KOBİ sayısının, ithalat yapan KOBİ sayısından daha fazla olduğu görülmektedir.

5. ÜLKE GRUPLARINA GÖRE DIŞ TİCARET

Grafik 26 - Ülke Gruplarına Göre KOBİ'lerde İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$), 2023

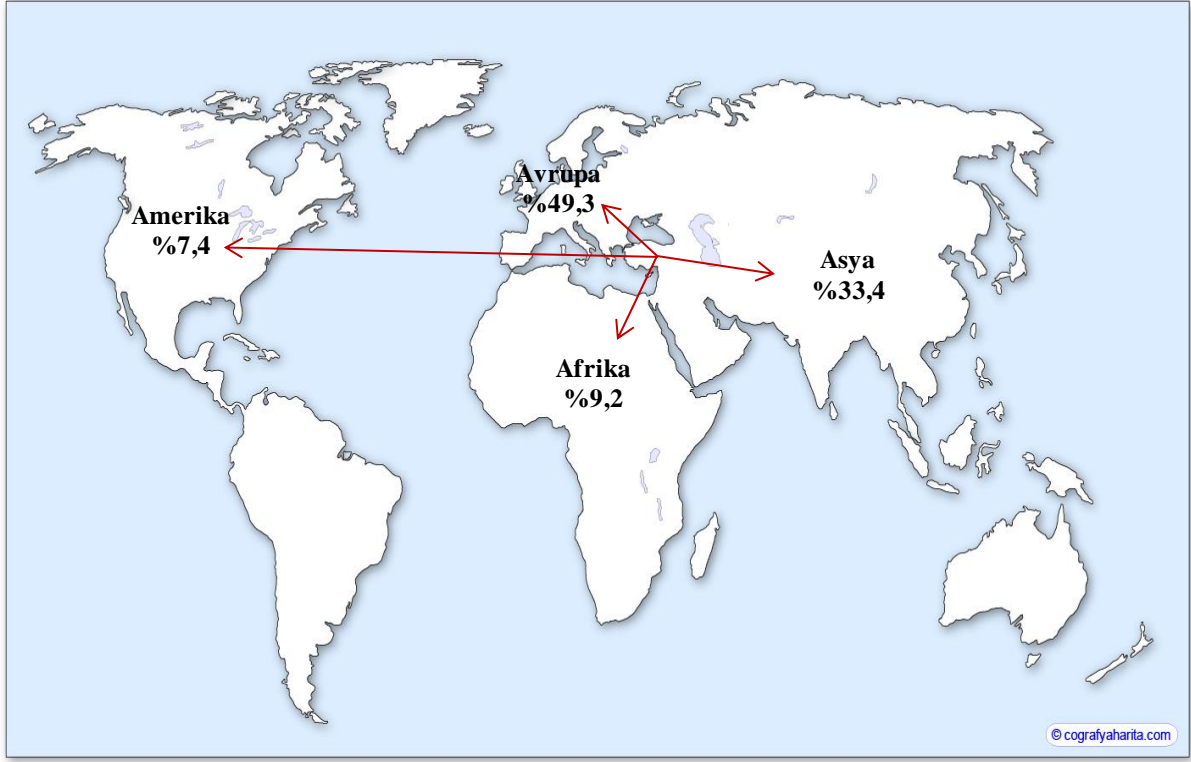

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

TÜİK verilerinde yer alan ülke grubuna göre ihracat ve ithalat verileri incelendiğinde 2023 yılında hem KOBİ'ler hem de büyük girişimlerin gerçekleştirdiği ihracat ve ithalatta en fazla paya sahip olan ülke grubunun "Avrupa" olduğu görülmektedir.

Büyük girişimler ihracatının çok önemli bir kısmını (%60,2) Avrupa'ya gerçekleştirirken Avrupa'nın KOBİ'lerin ihracatındaki payı (%49,3) daha düşüktür. Bununla birlikte Asya'nın, büyük girişimlerin ihracatındaki payı %20,8 iken KOBİ'lerin ihracatındaki payı %33,4'tür.

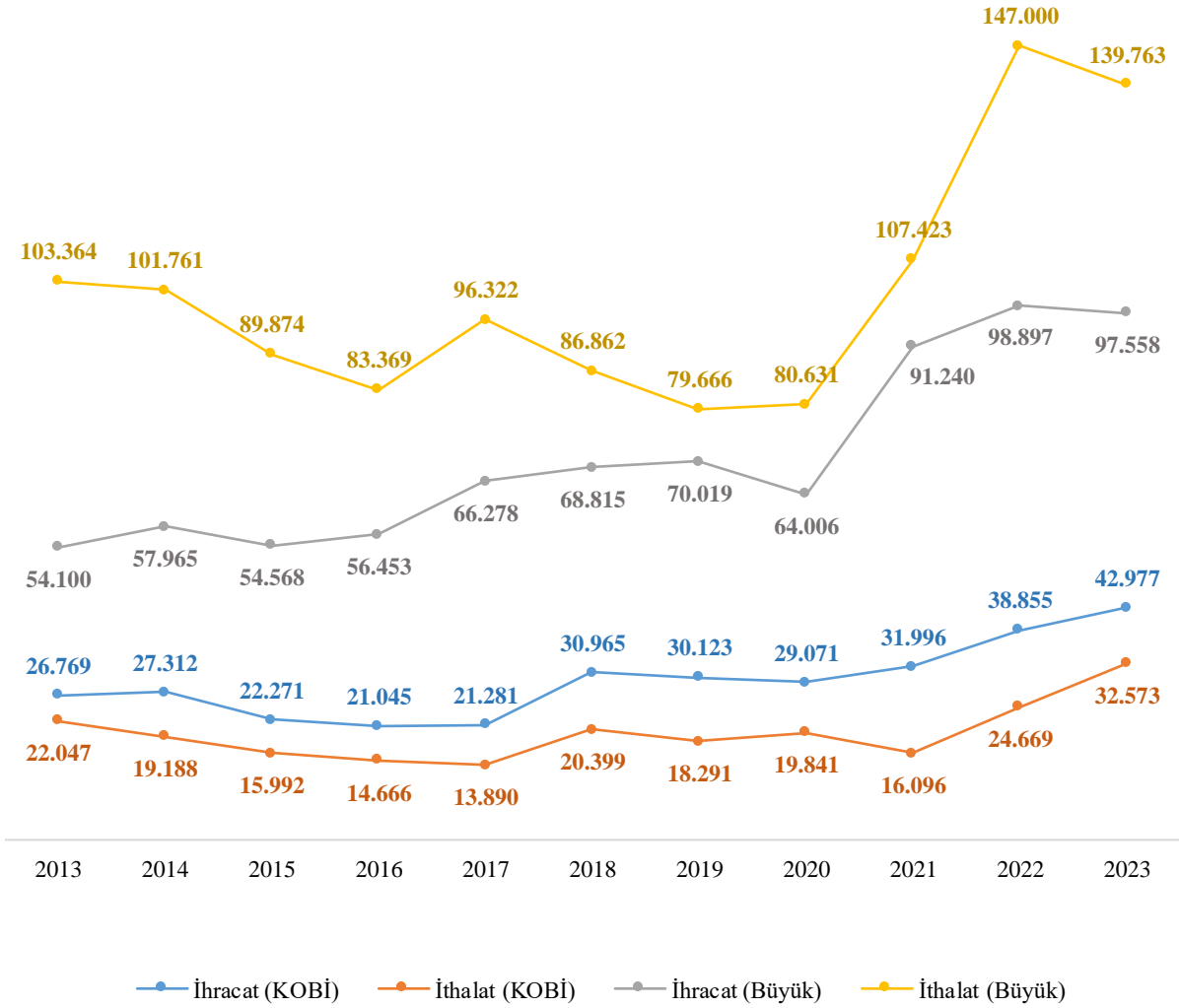
Grafik 27 – KOBİ’lerin Gerçekleştirdiği İhracatın Ülke Grupları Bazında Payı, 2023

Kaynak: <https://ticaret.gov.tr/data/5b87bf9113b8761160fa1258/D%C4%B1%C5%9F%20Ticaret%20Lojisti%C4%9Fi%202024.pdf>

Türkiye’de dış ticaret taşımacılığı hem ihracat hem de ithalatta ağırlıklı olarak denizyolu ile yapılmaktadır. 2023 yılında ihracatın %56’sı denizyolu ile yapılmıştır. Taşıma şekillerine göre dış ticaret verilerinde dikkati çeken bir husus ülkemizin çok modlu taşıma biçimini henüz oluşturamadığı, denizyolu taşımacılığında bir yoğunlaşmanın olduğudur. Denizyolu taşımacılığını karayolu (%32,5) taşımacılığının takip ettiği, fakat daha düşük maliyetli olan demiryolu (%0,7) taşımacılığının payının oldukça düşük kaldığı görülmektedir. Taşıma sistemimizdeki denizyolu-karayolu modunun, ülkemiz ihraç ürünlerinin alıcıya hızlı bir biçimde ulaşmasını sağlamasındaki olumlu etkisinin yanı sıra taşıma giderlerini artırıp maliyetleri yükselterek işletmelerimizin rekabet gücünü düşürmekte olduğu da açıktır. Taşıma sistemimizde demiryolu taşımacılığının payının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Grafik 28 –Avrupa’ya Gerçekleştirilen İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$)

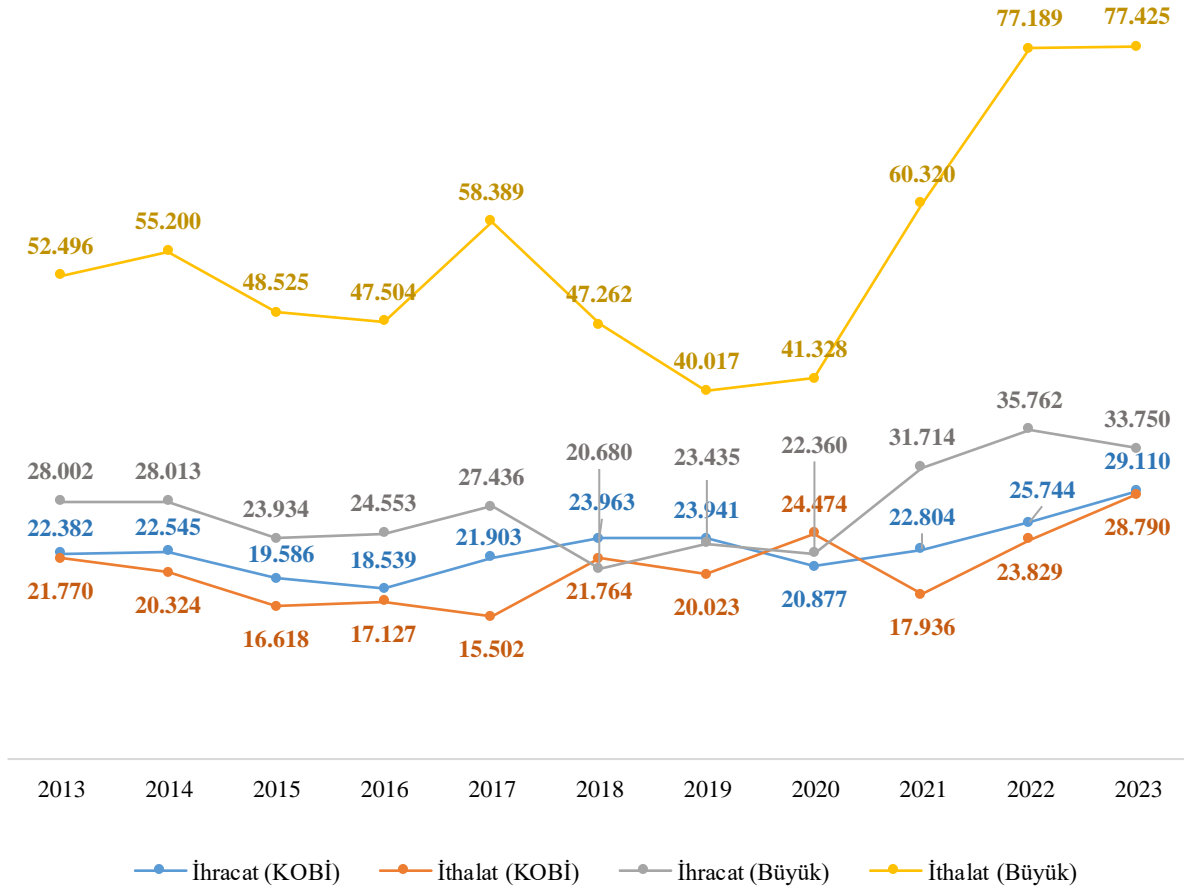

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında Avrupa’ya toplamda 140,5 Milyar Dolar ihracat gerçekleştirilmiş olup bunun 43,0 Milyar Doları (%30,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Avrupa’dan toplamda 172,3 Milyar Dolar ithalat gerçekleştirilmiş olup bunun 32,6 Milyar Doları (%18,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

2013-2023 dönemi boyunca KOBİ’lerin Avrupa’ya gerçekleştirdiği ihracatın ithalattan fazla olduğu görülmektedir. KOBİ’lerin Avrupa ile olan dış ticaret hacminde ihracatın payı 2013 yılında %54,8 iken 2023 yılında %56,9’a yükselmiştir.

Grafik 29 - Asya'ya Gerçekleştirilen İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$)

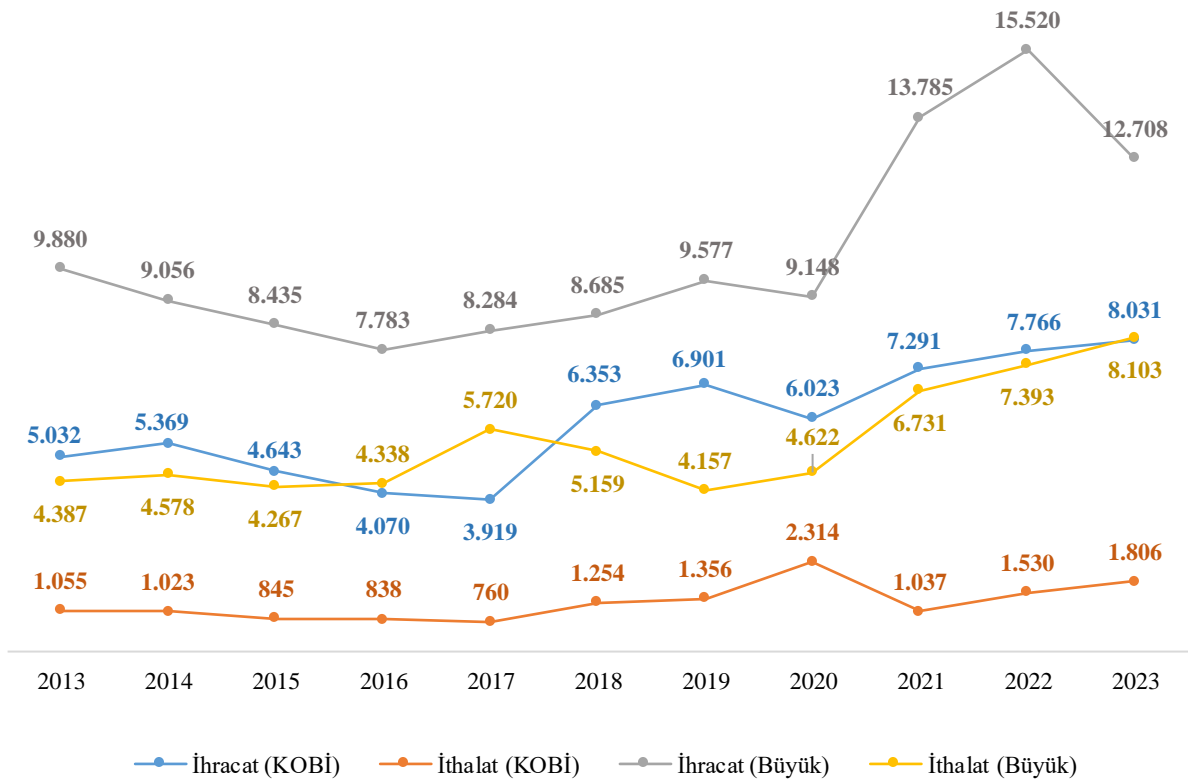

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında Asya'ya toplamda 62,9 Milyar Dolar ihracat gerçekleştirilmiş olup bunun 29,1 Milyar Doları (%46,3) KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Asya'dan toplamda 106,2 Milyar Dolar ithalat gerçekleştirilmiş olup bunun 28,8 Milyar Doları (%27,1) KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

2020 yılı hariç 2013-2023 dönemi boyunca KOBİ'lerin Asya'ya gerçekleştirdiği ihracatın ithalattan fazla olduğu görülmektedir. KOBİ'lerin Asya ile olan dış ticaret hacminde ihracatın payı 2013 yılında %50,7 iken 2023 yılında %50,3'e gerilemiştir.

Grafik 30 – Afrika’ya Gerçekleştirilen İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$)

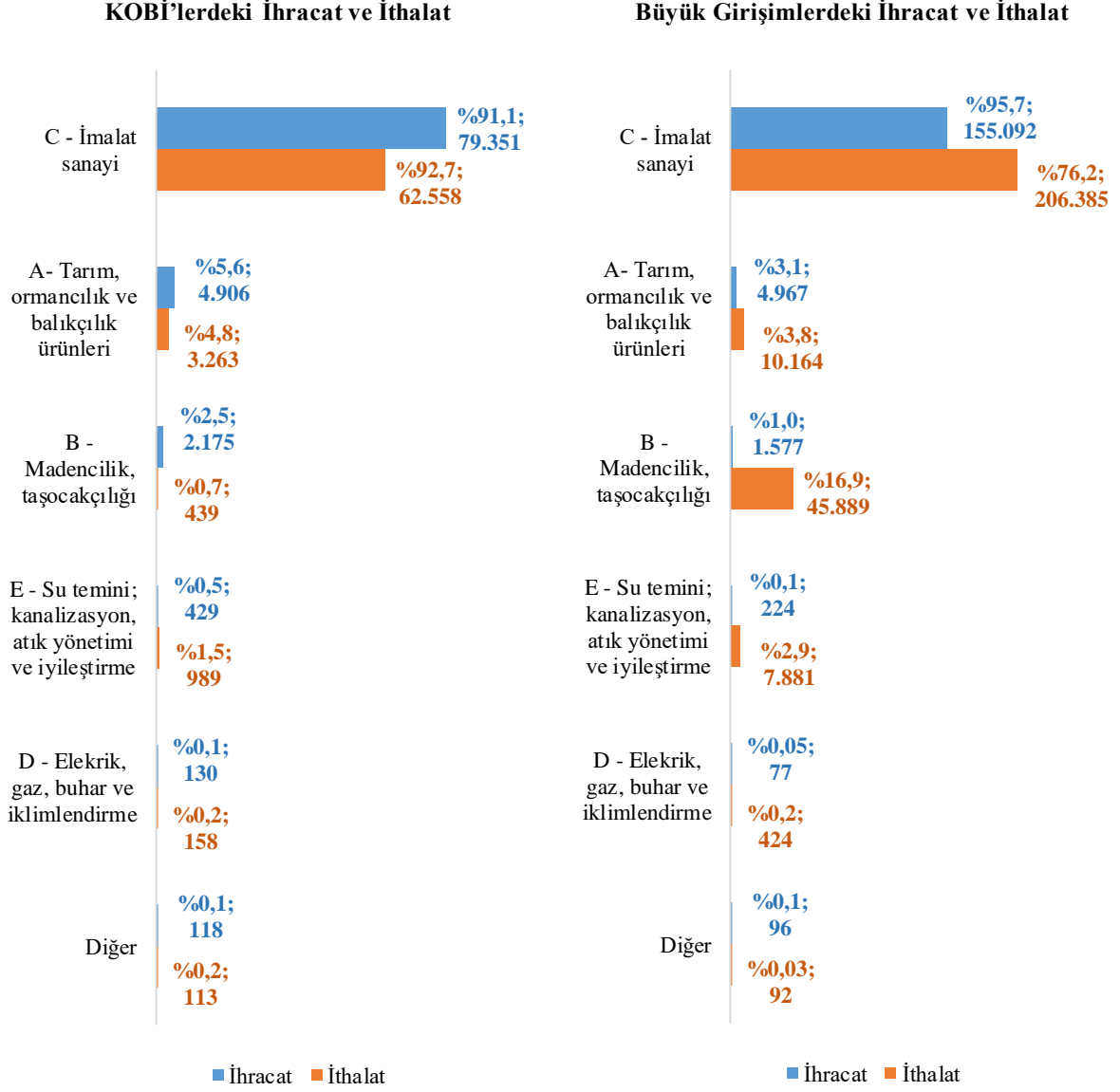
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında Afrika’ya toplamda 20,7 Milyar Dolar ihracat gerçekleştirilmiş olup bunun 8,0 Milyar Doları (%38,7) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Afrika’dan toplamda 9,9 Milyar dolar ithalat gerçekleştirilmiş olup bunun 1,8 Milyar Doları (%18,2) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

2013-2023 dönemi boyunca KOBİ’lerin Afrika’ya gerçekleştirdiği ihracatın ithalattan fazla olduğu görülmektedir. KOBİ’lerin Afrika ile olan dış ticaret hacminde ihracatın payı 2013 yılında %82,7 iken 2023 yılında %81,6’ya gerilemiştir.

6. ÜRÜN GRUBUNA GÖRE DIŞ TİCARET

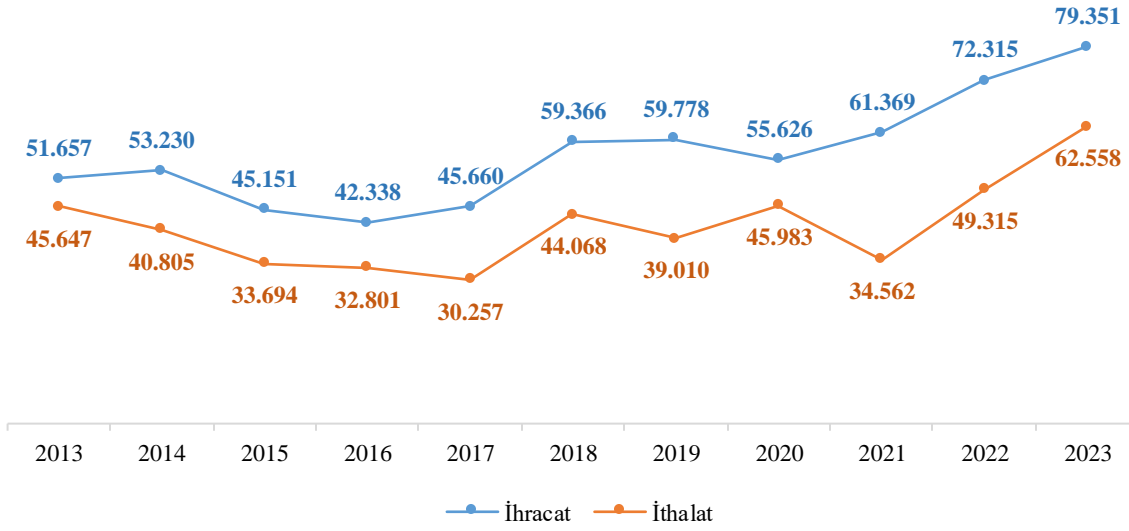
Grafik 31 - Ürün Gruplarına Göre KOBİ ve Büyük Girişimlerde İhracat ve İthalat (Milyon ABD \$), 2023

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

TÜİK verilerinde yer alan, ürün grubuna göre ihracat verileri incelendiğinde 2023 yılında hem KOBİ'ler hem de büyük girişimlerin gerçekleştirdiği ihracat ve ithalatta en fazla paya sahip olan ürün grubunun "C-İmalat Sanayi" olduğu görülmektedir.

Grafik 32 - KOBİ'lerde C-İmalat Sanayi Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

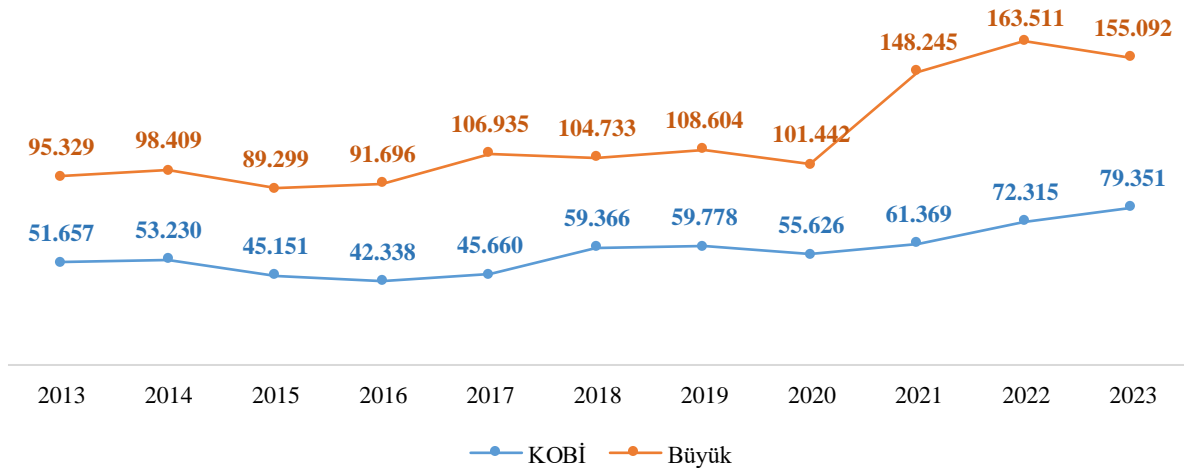
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 32'de "C-İmalat Sanayi" ürün grubu KOBİ'lerinin ihracat ve ithalatı yer almakta olup, diğer ürün grubu KOBİ'lerinin ihracat ve ithalatının gösterildiği grafikler Ek'te yer almaktadır.

2023 yılında "C-İmalat Sanayi" ürün grubu ihracatı 234,4 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 79,4 Milyar Doları (%33,8) KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. "C-İmalat Sanayi" ürün grubu ithalatı ise 268,9 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 62,6 Milyar Doları (%23,3) KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ'lerde "C-İmalat Sanayi" ürün grubu ihracat ve ithalatının, 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verdiği görülmektedir.

Grafik 33 - KOBİ'ler ve Büyük Girişimlerde C-İmalat Sanayi Ürün Grubu İhracatı (Milyon ABD \$)

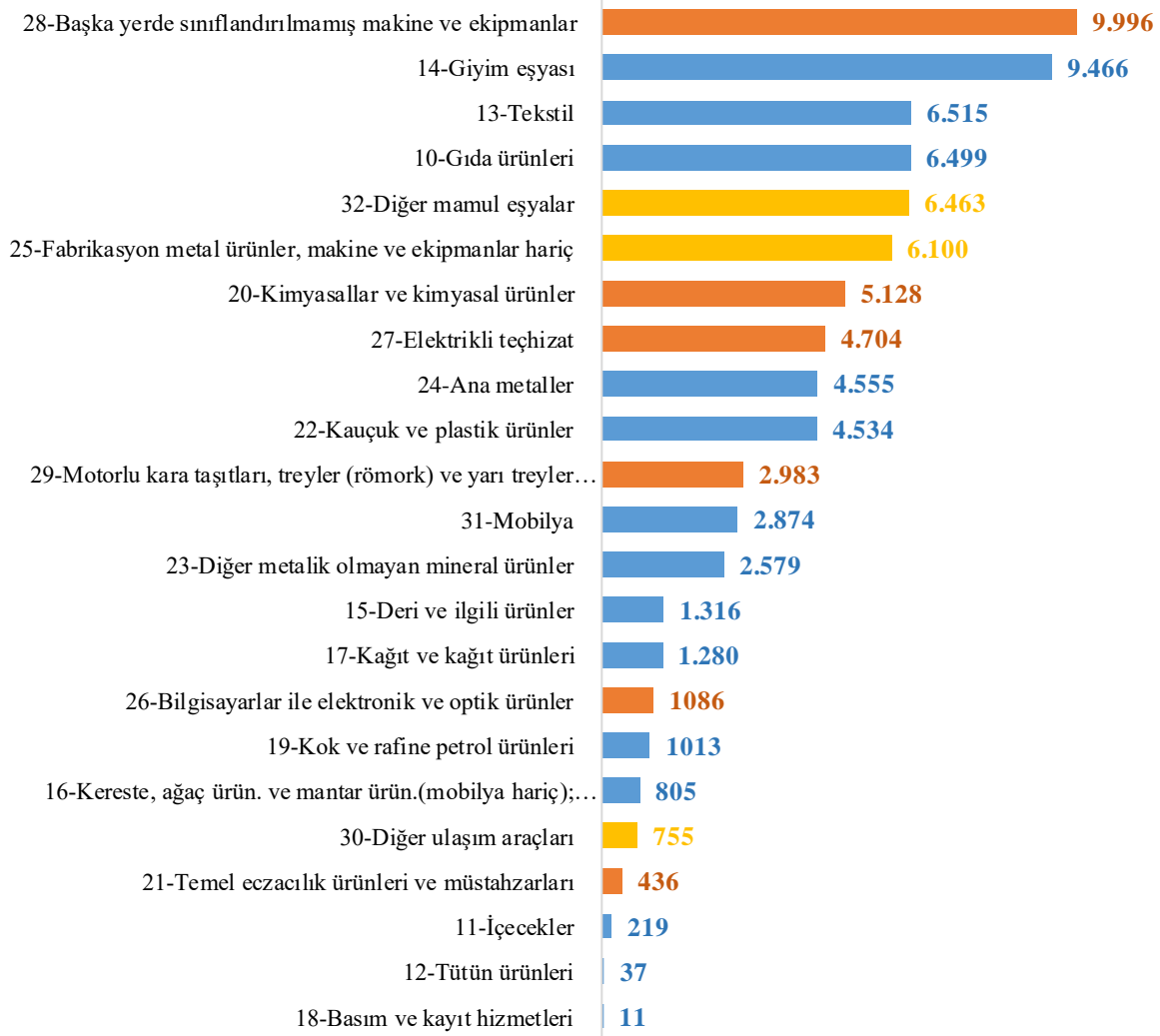

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

"C-İmalat Sanayi" ürün grubu ihracatında KOBİ'ler ve büyük girişimler karşılaştırıldığında 2013-2023 dönemi boyunca büyük girişimlerin payının KOBİ'lerden daha fazla olduğu görülmektedir.

7. İMALAT SANAYİ ÜRÜN GRUBUNA GÖRE DIŞ TİCARET

Grafik 34 - İmalat Sanayi Ürün Gruplarına (CPA 2008) Göre KOBİ'lerde İhracat (Milyon ABD \$), 2023

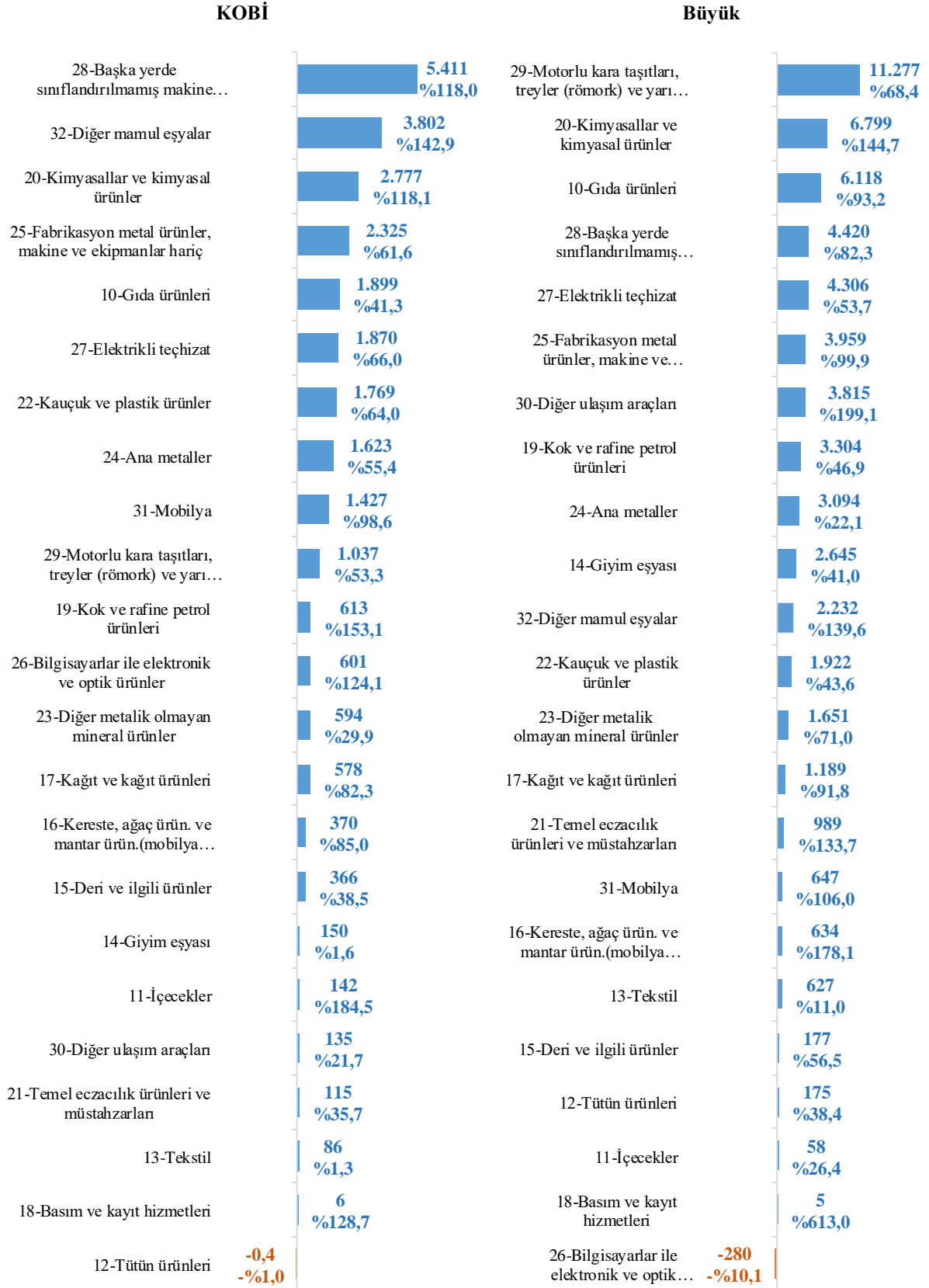
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

TÜİK verilerinde yer alan, imalat sanayi ürün grubuna göre ihracat verileri incelendiğinde 2023 yılında, KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracatta en fazla paya sahip olan ürün grubunun %12,6 ile “28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar” olduğu, büyük ölçekli girişimlerin gerçekleştirdiği ihracatta ise en fazla paya sahip olan ürün grubunun %17,9 ile “29- Motorlu kara taşıtları, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork)” olduğu görülmektedir.

Grafik 34'te turuncu ile gösterilen ürün grupları yüksek ve orta-yüksek, mavi ile gösterilen ürün grupları ise düşük ve orta-düşük teknoloji düzeyinde yer almaktadır. “25-Fabrikasyon metal ürünler”, “30-Diğer Ulaşım Araçları” ve “32-Diğer Mamul Eşyalar” çeşitli teknoloji düzeylerindeki ürün gruplarını barındırdığı için sarı ile gösterilmiştir.

Her bir imalat sanayi ürün grubu KOBİ'lerinin ihracat ve ithalatının gösterildiği grafikler Ek'te yer almaktadır.

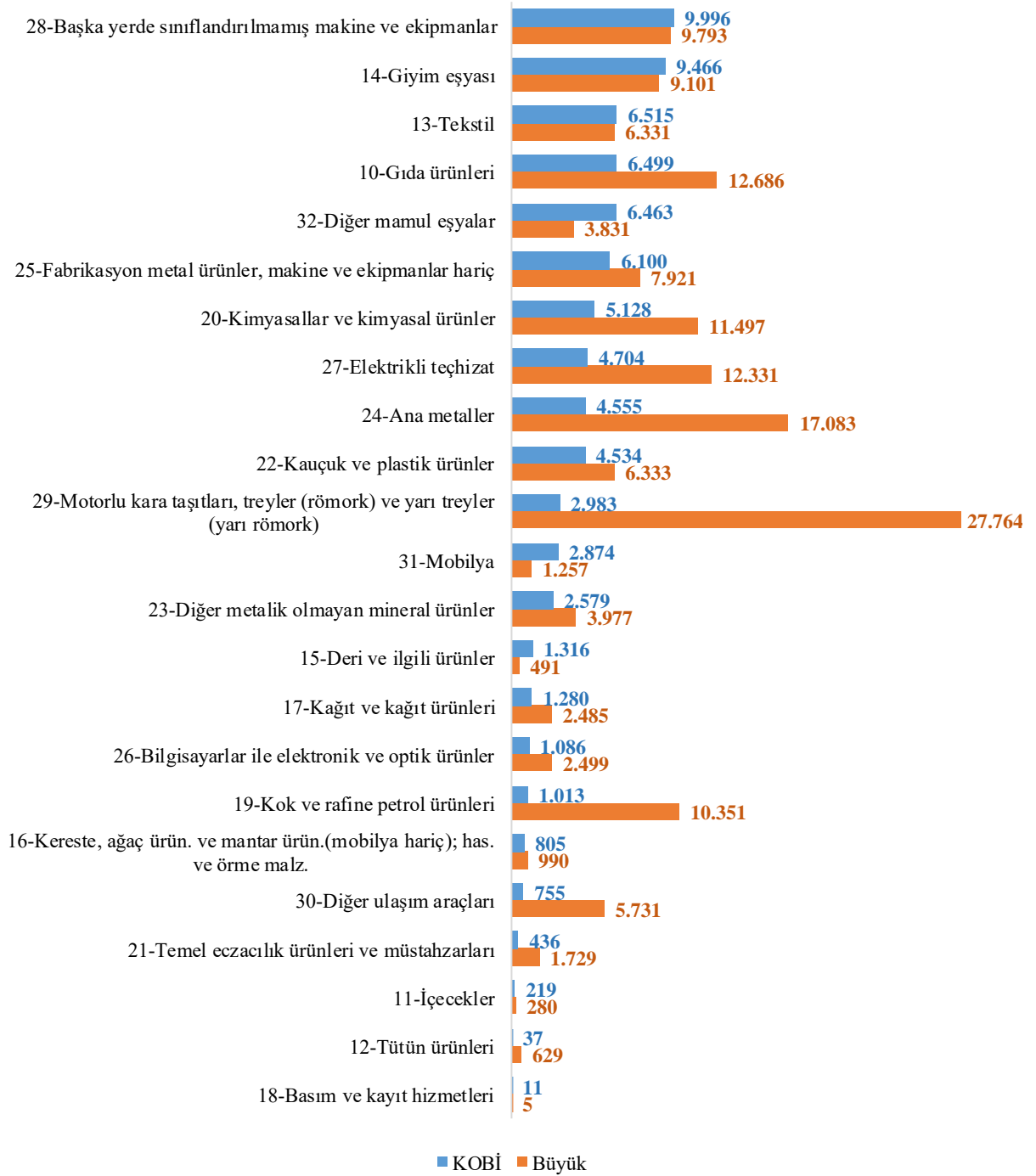
Grafik 35 – 2013-2023 Döneminde KOBİ ve Büyük Girişimlerin Gerçekleştirdiği İhracattaki Değişim (Milyon ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 35'te KOBİ'ler ve büyük girişimlerin 2023 yılında yapmış olduğu ihracatın 2013 yılına göre değişiminin imalat sanayi ürün grubuna göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre, KOBİ'lerde ve büyük girişimlerde 23 imalat sanayi ürün grubundan 1 tanesinin ihracat tutarında gerileme olduğu görülmektedir.

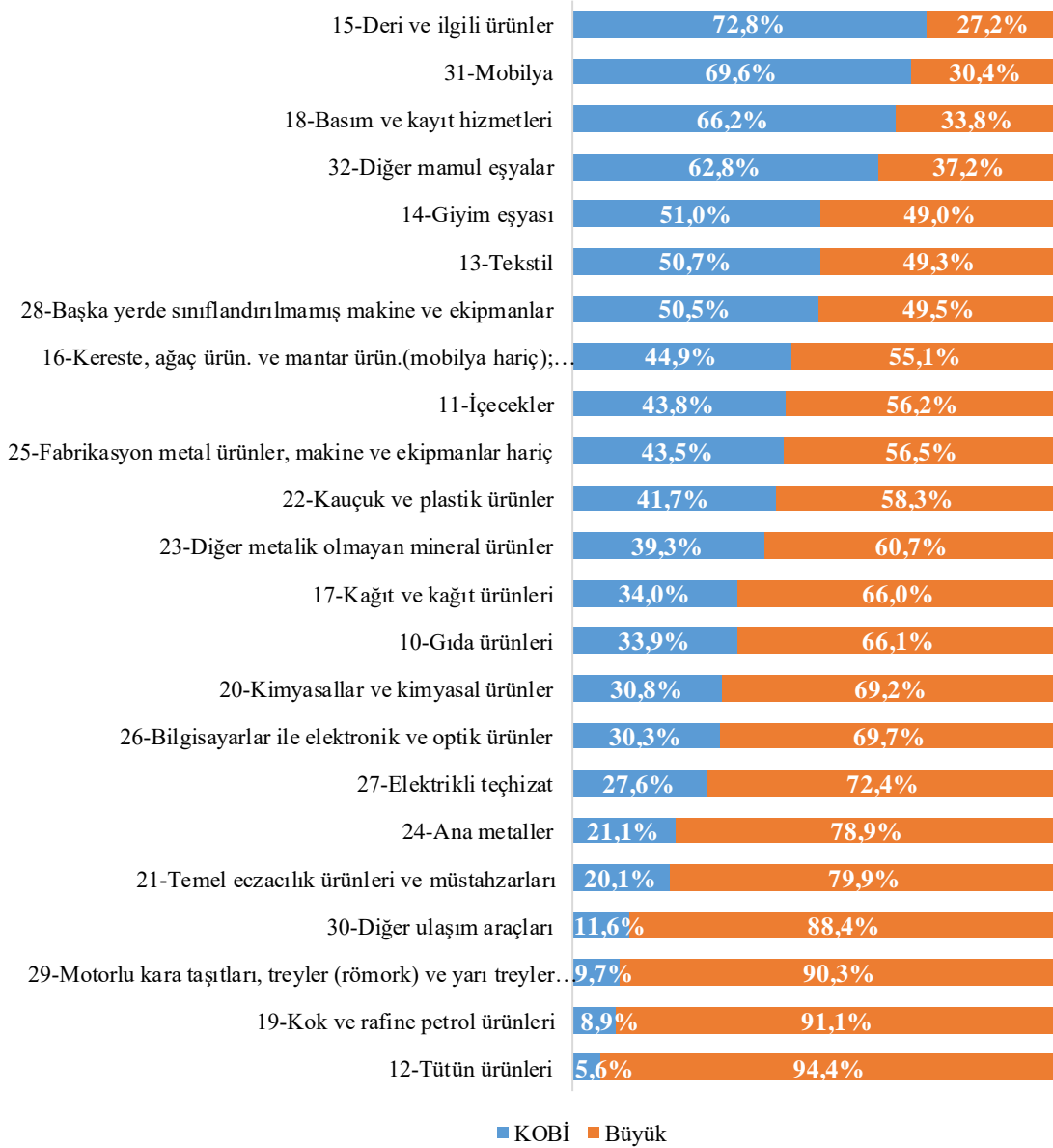
Grafik 36 – KOBİ ve Büyük Girişimlerin Gerçekleştirdiği İhracatın İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2023

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 36'da 2023 yılında KOBİ'ler ve büyük girişimler tarafından gerçekleştirilen ihracatın ürün gruplarına göre dağılımı çoktan aza doğru verilmiştir. 23 ürün grubundan yalnızca 7 tanesinde (13-Tekstil, 14-Giyim Eşyası, 15-Deri ve İlgili Ürünler, 18-Basım ve Kayıt Hizmetleri, 28-Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar, 31-Mobilya, 32-Diğer mamul eşyalar) KOBİ'lerin büyük girişimlerden daha fazla ihracat gerçekleştirdiği görülmektedir.

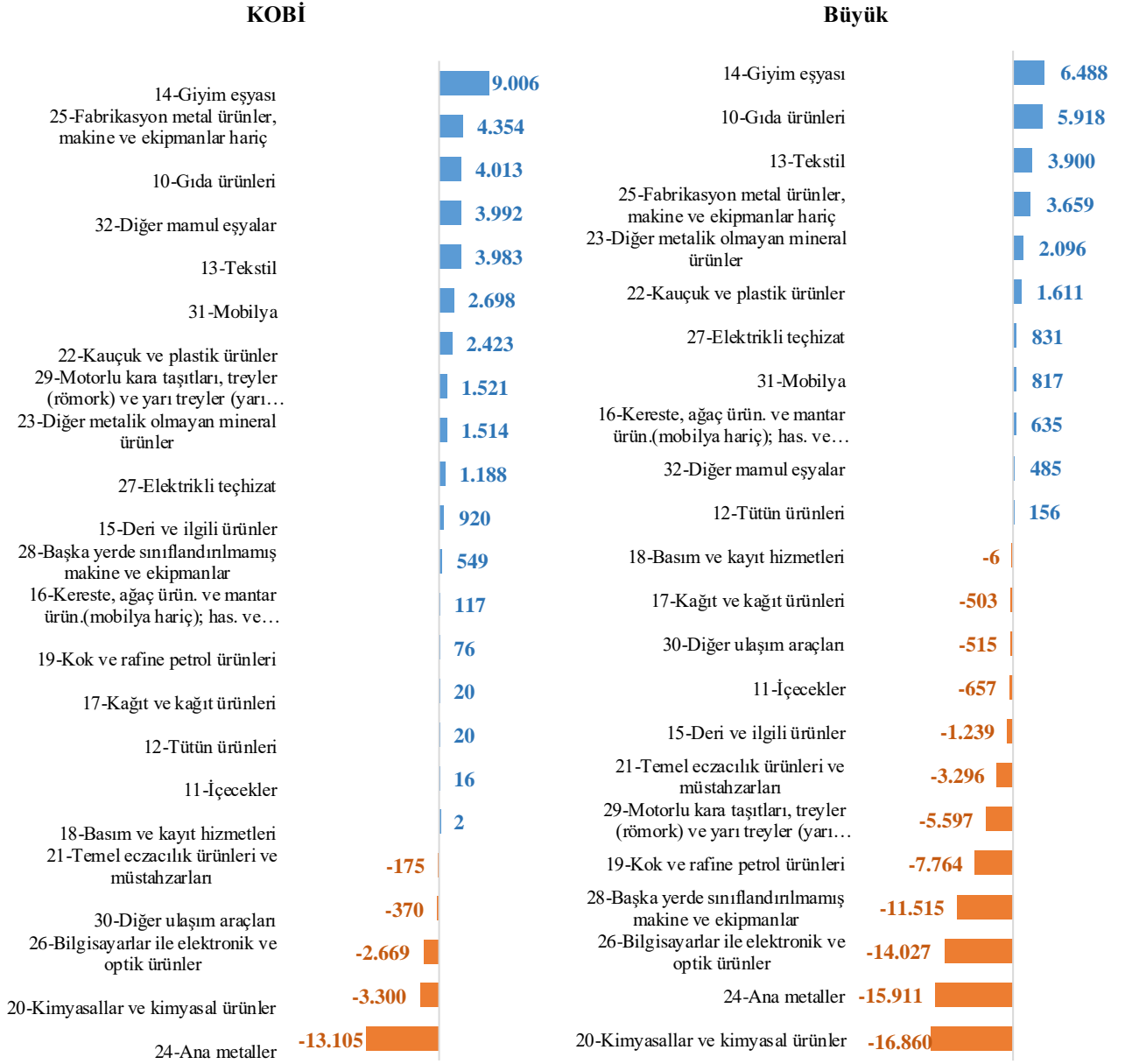
Grafik 37 - İmalat Sanayi Ürün Grupları Bazında KOBİ ve Büyük Girişimlerin İhracattaki Payı (%), 2023

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 37'de KOBİ ve büyük girişimlerin her bir imalat sanayi ürün grubu bazında ihracattaki payı verilmiştir. 23 ürün grubundan 3 tanesinde (12 - Tütün ürünleri, 19 - Kok ve rafine petrol ürünleri, 29 - Motorlu kara taşıtları, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork)) KOBİ'lerin ihracattaki payının %10'un altında olduğu görülmektedir.

Grafik 38 – KOBİ ve Büyük Girişimlerde Dış Ticaret Dengesinin İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon ABD \$), 2023

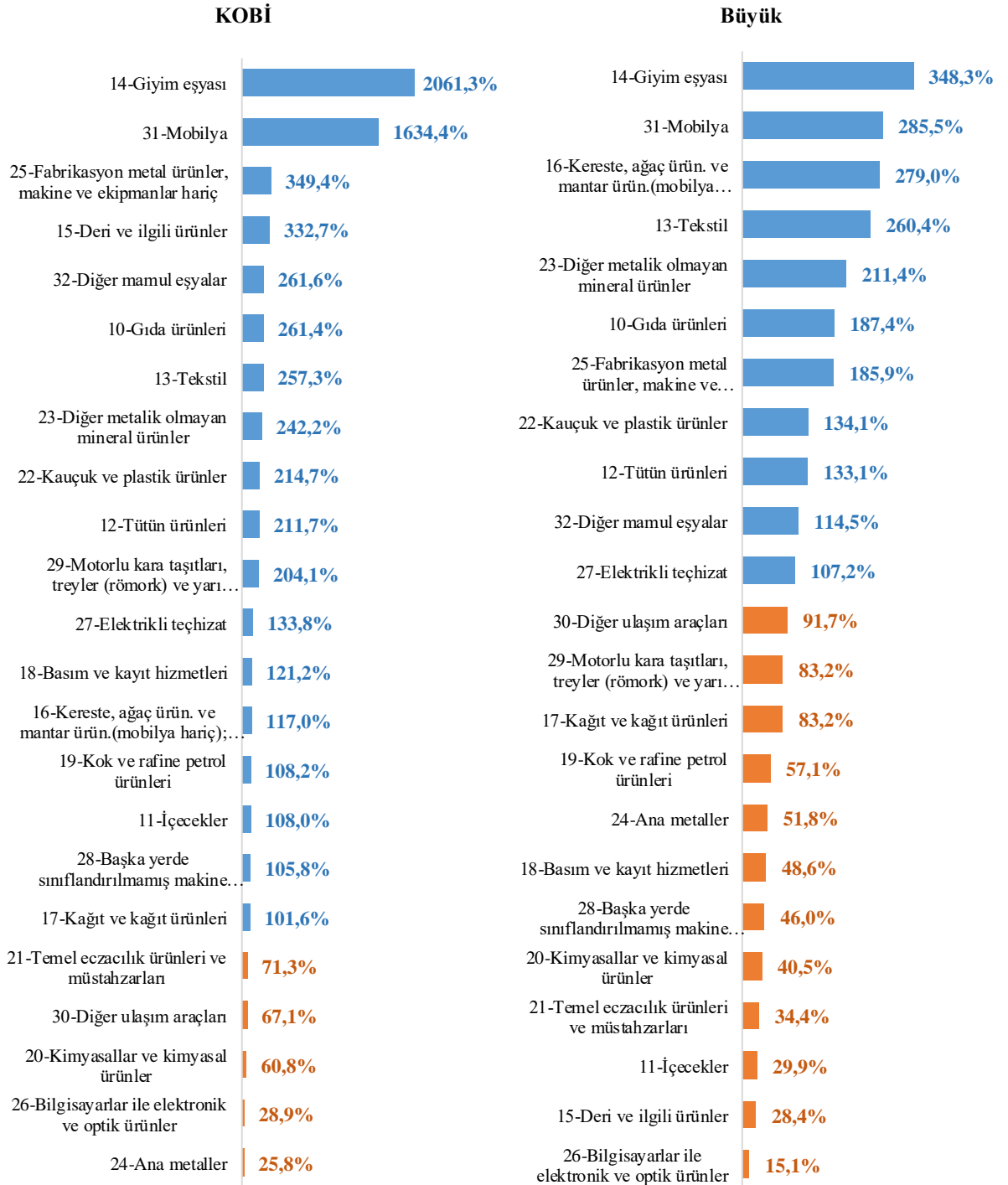
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 38’de KOBİ’lerde ve büyük girişimlerde 2023 yılında dış ticaret dengesinin imalat sanayi ürün gruplarına göre dağılımı verilmiştir. KOBİ’lerde 23 ürün grubundan 5 tanesinde, büyük girişimlerde 23 ürün grubundan 12 tanesinde ithalat fazlası verildiği görülmektedir. Hem KOBİ’ler hem de büyük girişimlerde dış ticaret açığı verilen ürün gruplarının önemli bir kısmının yüksek ve orta-yüksek teknoloji düzeylerinde olduğu görülmektedir.

Tüm girişimlere ilişkin verilere göre, 2023 yılında, hammadde (ara mal) ithalatı toplam ihracatın %102,2’sine, sanayi için işlem görmüş hammadde ithalatı ise toplam ihracatın %50,1’ine tekabül etmiştir. 2022 yılında bu oranlar sırasıyla %115,1 ve %51,7 idi. Dolayısıyla 2022 yılına göre olumlu yönde bir gelişme mevcuttur. Bu oranlar Türkiye’nin, ihracatının

önemli ölçüde hammadde (ara mal) ithalatına bağımlı olduğunu ve birçok ürün grubunda nihai ürünün düşük bir katma değere sahip olduğunu göstermektedir. Artan dış ticaret açığının önüne geçilebilmesi için katma değeri yüksek ürün ihracatının artırılmasına yönelik politikalar geliştirilmesi gerektiği, bu politikaların pazar çeşitliliği ve ürün çeşitliliğini de beraberinde getireceği düşünülmektedir.

Grafik 39 – KOBİ’lerde ve Büyük Girişimlerde İhracatın İthalatı Karşılama Oranının İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

Grafik 39’da KOBİ’lerde 2023 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranının imalat sanayi ürün gruplarına göre dağılımı verilmiştir. KOBİ’lerde ithalat fazlası verilen 23 ürün grubundan 5 tanesinde, büyük girişimlerde ithalat fazlası verilen 23 ürün grubundan 12 tanesinde ihracatın ithalatı karşılama oranının %100’ün altında olduğu görülmektedir.

Tablo 1 – KOBİ’lerin İhracat Tutarında Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranının İmalat Sanayi Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (%)

Teknoloji Düzeyi	Sektör (CPA 2008)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yüksek	21 - Temel eczacılık ürünleri ve müstahzarları	-17,4	-6,7	12,4	-10,4	55,4	-11,4	25,4	11,5	-8,0	-1,2
	26 - Bilgisayarlar ile elektronik ve optik ürünler	1,0	-3,5	-15,5	1,1	43,2	-5,0	-3,4	12,8	23,6	47,0
Orta-Yüksek (30.3 Yüksek, 30.1 Orta-Düşük)	20 - Kimyasallar ve kimyasal ürünler	-3,5	-9,4	-11,4	-3,1	61,3	12,2	0,2	4,8	40,1	9,1
	27 - Elektrikli teçhizat	2,6	-22,2	-11,0	1,5	48,9	-3,1	-12,6	19,9	32,8	14,6
	28 - Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar	4,5	-10,2	-7,6	3,2	56,0	2,8	-7,5	11,3	18,2	24,8
	29 - Motorlu kara taşıtları, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork)	4,6	-17,8	-3,6	-9,1	48,5	5,1	-22,4	12,9	20,5	23,4
	30 - Diğer ulaşım araçları	19,9	-45,6	20,8	22,8	2,8	11,1	6,6	0,7	6,3	-3,5
Orta-Düşük (25.4 Orta-Yüksek)	19 - Kok ve rafine petrol ürünleri	0,7	-62,8	-34,4	-10,1	267,9	-23,2	-0,2	75,6	13,4	103,9
	22 - Kauçuk ve plastik ürünler	1,9	-19,2	-5,8	1,9	49,4	5,0	-0,5	2,7	16,6	11,1
	23 - Diğer metalik olmayan mineral ürünler	1,6	-11,7	-16,2	-3,5	35,7	2,6	-0,9	22,1	14,1	-6,8
	24 - Ana metaller	-13,5	-12,2	-1,9	140,7	-53,2	-4,5	8,2	-3,3	32,6	39,7
	25 - Fabrikasyon metal ürünler, makine ve ekipmanlar hariç	5,1	-16,7	-7,6	0,3	44,1	6,2	-4,8	16,2	10,6	6,3
Düşük (18.2 Orta-Düşük, 32.5)	10 - Gıda ürünleri	-5,0	-22,0	-2,5	3,2	64,2	-4,3	-7,2	-2,1	26,6	4,7
	11 - İçecekler	31,5	-10,1	-0,4	4,8	70,7	-8,2	-3,7	38,5	30,6	-15,6
	12 - Tütün ürünleri	-40,7	-9,2	-0,6	-71,7	70,6	78,0	67,6	2,0	0,4	25,5
	13 - Tekstil	3,9	-17,9	-9,3	-3,9	43,4	-3,0	-7,8	0,0	0,1	6,3
	14 - Giyim eşyası	8,9	-14,5	-1,1	-5,1	19,0	-2,8	-10,0	2,8	15,1	-5,6

Teknoloji Düzeyi	Sektör (CPA 2008)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Orta-Yüksek)	15 - Deri ve ilgili ürünler	0,1	-12,2	-3,0	7,2	25,8	1,7	-18,2	29,6	18,4	-5,5
	16 - Kereste, ağaç ürün. ve mantar ürün.(mobilya hariç); has. ve örme malz.	9,1	-17,7	-32,5	0,0	79,0	16,1	-11,6	30,4	20,7	5,8
	17 - Kağıt ve kağıt ürünleri	-5,1	-10,5	6,0	8,5	41,5	11,0	-14,8	14,9	17,7	3,1
	18 - Basım ve kayıt hizmetleri	89,2	-40,1	36,7	7,0	58,1	-7,6	2,3	52,6	-30,9	-12,5
	31 - Mobilya	9,2	-6,9	-2,9	6,2	23,2	16,7	-4,7	25,6	12,7	-2,2
	32 - Diğer mamul eşyalar	12,3	0,9	-12,4	21,0	29,3	-5,2	-11,7	40,5	18,8	11,8
	Toplam	3,0	-15,2	-6,2	7,8	30,0	0,7	-6,9	10,3	17,8	9,7

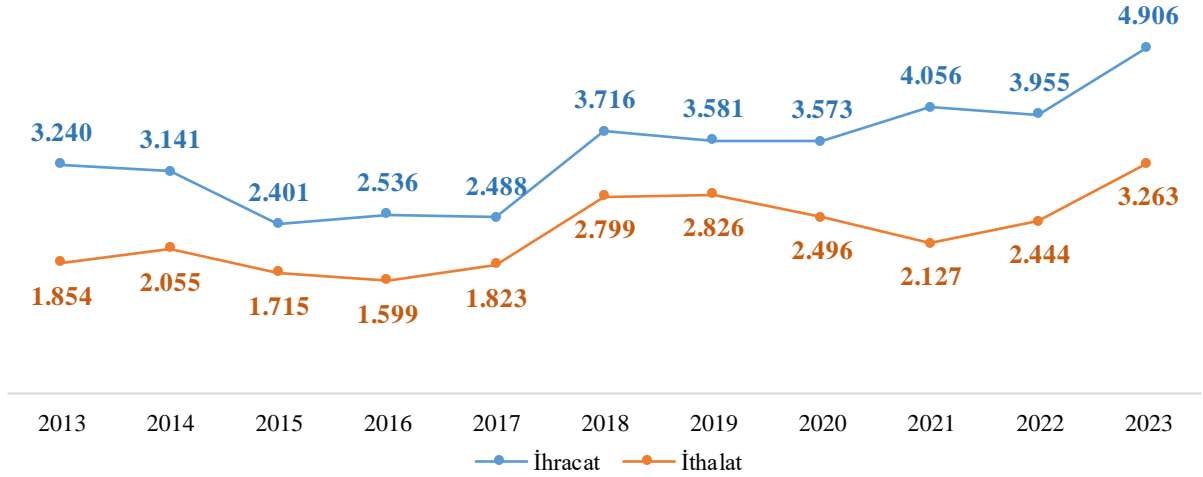
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2022

2014-2023 döneminde KOBİ'lerin ihracat tutarında bir önceki yıla göre artış oranlarının imalat sanayi ürün gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, oldukça istikrarsız bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tablo, KOBİ'lerin genellikle bir pazarlama stratejisi çerçevesinde değil de müşterilerden gelen talep üzerine ihracat yaptığı yönündeki düşünceleri desteklemektedir. KOBİ'lerin müşterilerden gelen talep üzerine ihracat yerine bir pazarlama stratejisi çerçevesinde ihracat yapmaları önem arz etmektedir.

EKLER

1. Ürün Grupları Bazında KOBİ'lerin Gerçekleştirdiği İhracat ve İthalat

Grafik 40 - KOBİ'lerde A-Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

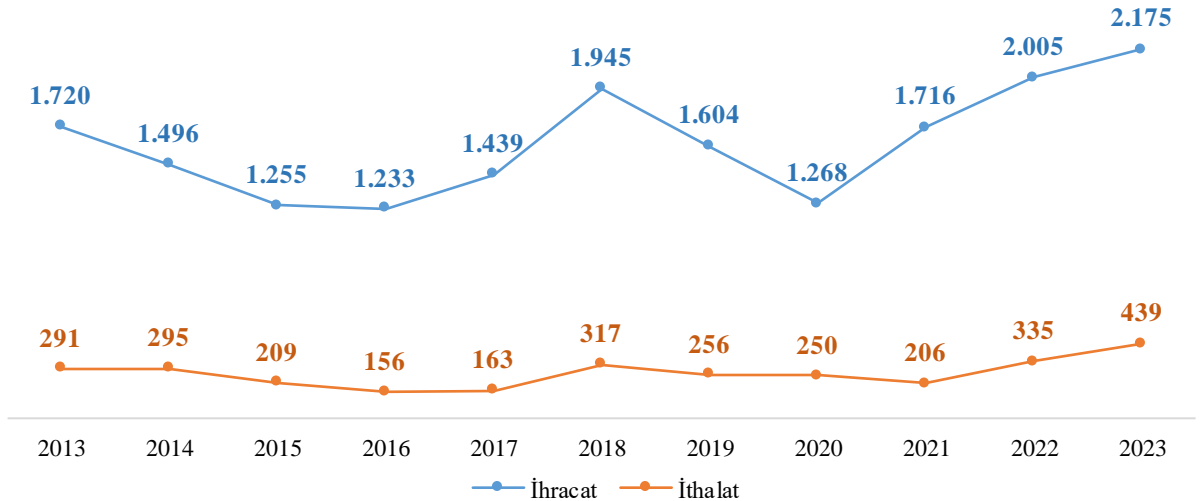

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “A-Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Ürünleri” ürün grubu ihracatı 9,9 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 4,9 Milyar Doları (%49,7) KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “A-Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Ürünleri” ürün grubu ithalatı ise 13,4 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 3,3 Milyar Doları (%24,3) KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ'lerde “A-Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Ürünleri” ürün grubu ihracat ve ithalatının 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verdiği görülmektedir.

Grafik 41 - KOBİ'lerde B-Madencilik, Taşocakçılığı Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

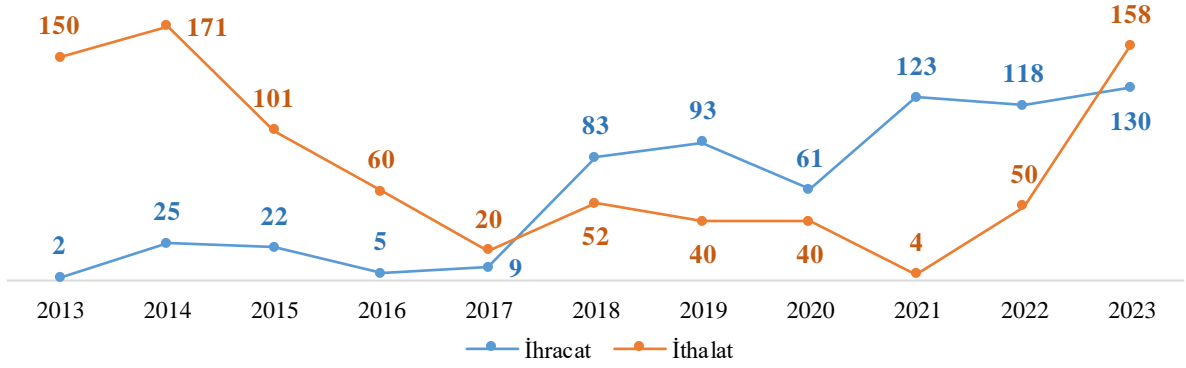

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “B-Madencilik, Taşocakçılığı” ürün grubu ihracatı 3,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 2,2 Milyar Doları (%58,0) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “B-Madencilik, Taşocakçılığı” ürün grubu ithalatı ise 46,3 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 439 Milyon Doları (%0,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “B-Madencilik, Taşocakçılığı” ürün grubu ihracat ve ithalatının 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verdiği görülmektedir.

Grafik 42 - KOBİ’lerde D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

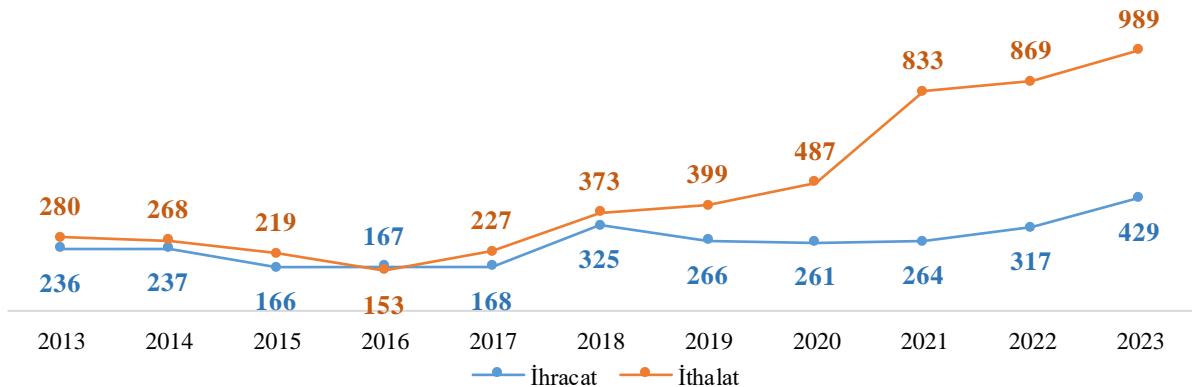

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme” ürün grubu ihracatı 207 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 130 Milyon Doları (%62,8) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme” ürün grubu ithalatı ise 582 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 158 Milyon Doları (%27,1) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “D-Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2017 döneminde ithalat fazlası, 2018-2022 döneminde ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2023 yılında bir önceki yıla göre ithalatta meydana gelen %218,1 oranında artış sonucu tekrar ithalat fazlası verilmiştir. (Bu artış oranı ihracatta %10,4’tür.)

Grafik 43 - KOBİ’lerde E-Su temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

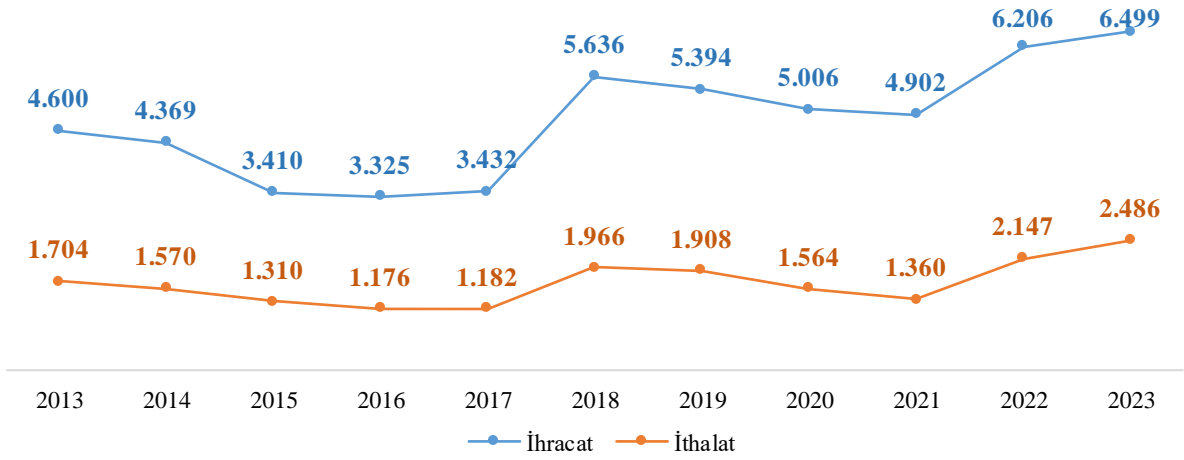
Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “E-Su temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri” ürün grubu ihracatı 653 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 429 Milyon Doları (%65,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “E-Su temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri” ürün grubu ithalatı ise 8,9 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 989 Milyon Doları (%11,2) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “E-Su temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2023 döneminde 2016 yılı hariç ithalat fazlası verildiği görülmektedir.

2. İmalat Sanayi Ürün Grupları Bazında KOBİ’lerin Gerçekleştirdiği İhracat ve İthalat

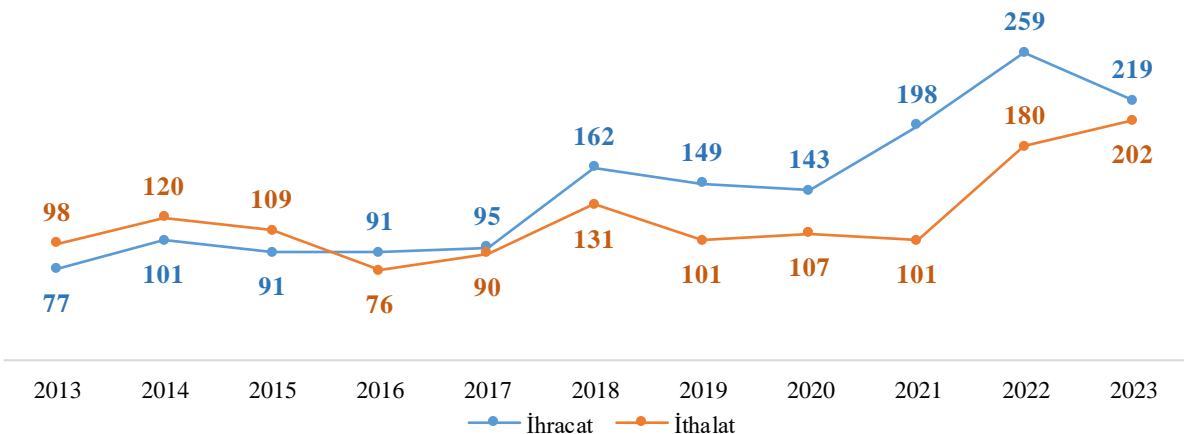
Grafik 44 - KOBİ’lerde 10-Gıda Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “10-Gıda Ürünleri” ürün grubu ihracatı 19,2 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 6,5 Milyar Doları (%33,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “10-Gıda Ürünleri” ürün grubu ithalatı ise 9,3 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 2,5 Milyar Doları (%26,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. İhracat ve ithalatın, 2013-2022 dönemi boyunca paralel bir seyir izlediği, tüm yıllarda ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 45 - KOBİ’lerde 11-İçecekler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

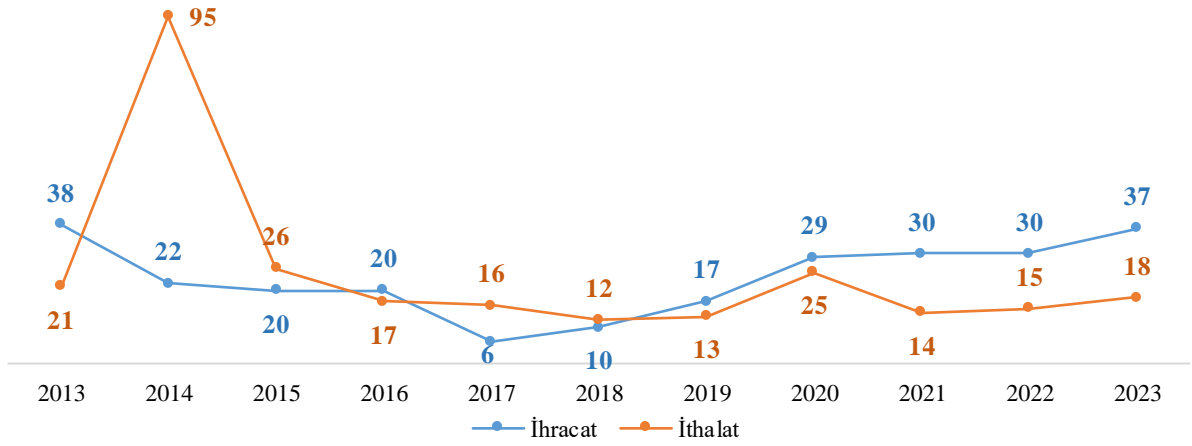

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “11-İçecekler” ürün grubu ihracatı 499 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 219 Milyon Doları (%43,8) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “11-İçecekler” ürün grubu ithalatı ise 1,1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 202 Milyon Doları (%17,8) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “11-İçecekler” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2015 döneminde ithalat fazlası verildiği, 2016 ve sonrasında ise ihracat fazlası verildiği görülmektedir. 2022 yılında ithalatta sıçrama şeklinde bir artış olması ve 2023 yılında ihracatta meydana gelen azalma sebebiyle ihracat ve ithalat tutarları birbirine oldukça yaklaşmıştır.

Grafik 46 - KOBİ’lerde 12-Tütün Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

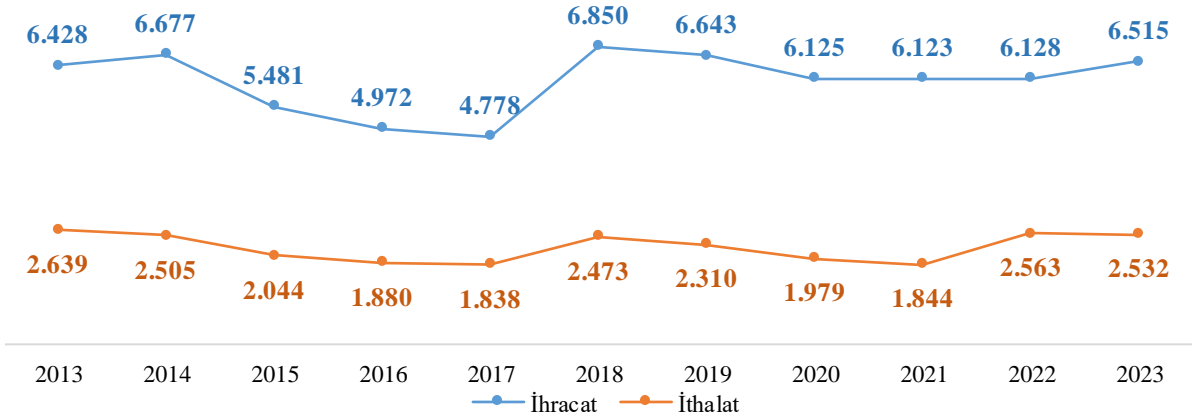

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “12-Tütün Ürünleri” ürün grubu ihracatı 666 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 37 Milyon Doları (%5,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “12-Tütün Ürünleri” ürün grubu ithalatı ise 490 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 18 Milyon Doları (%3,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “12-Tütün Ürünleri” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2014 yılında ithalatta sıçrama şeklinde bir artış olduğu, 2019 ve sonrasında ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 47 - KOBİ’lerde 13-Tekstil Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

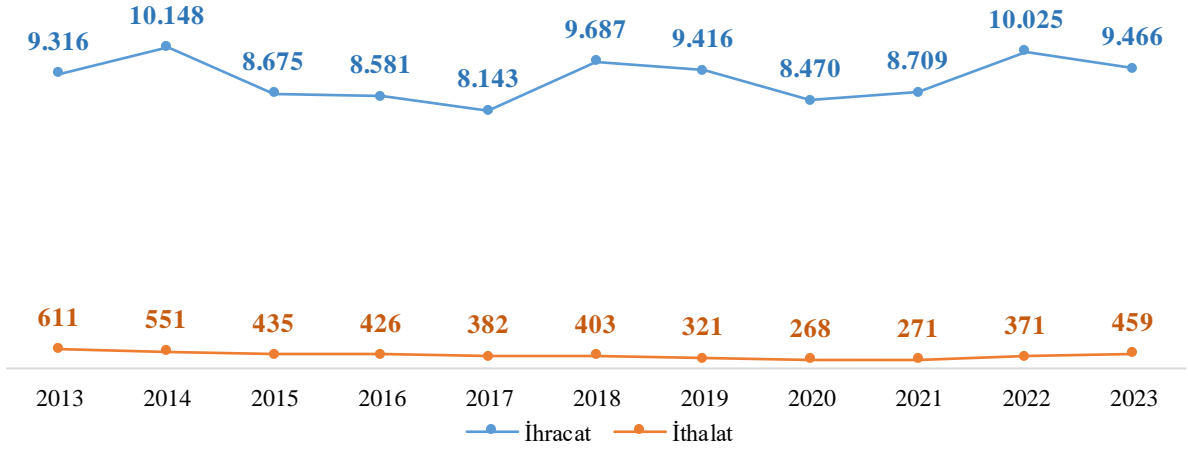

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “13-Tekstil” ürün grubu ihracatı 12,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 6,5 Milyar Doları (%50,7) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “13-Tekstil” ürün grubu ithalatı ise 5 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 2,5 Milyar Doları (%51) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “13-Tekstil” ürün grubu ihracat ve ithalatının, 2013-2023 dönemi boyunca paralel bir seyir izlediği, tüm yıllarda ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 48 - KOBİ’lerde 14-Giyim Eşyası Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “14-Giyim Eşyası” ürün grubu ihracatı 18,6 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 9,5 Milyar Doları (%51) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “14-Giyim Eşyası” ürün grubu ithalatı ise 3,1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 459 Milyon Doları (%14,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. KOBİ’lerde “14-Giyim Eşyası” ürün grubunun 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verdiği görülmektedir.

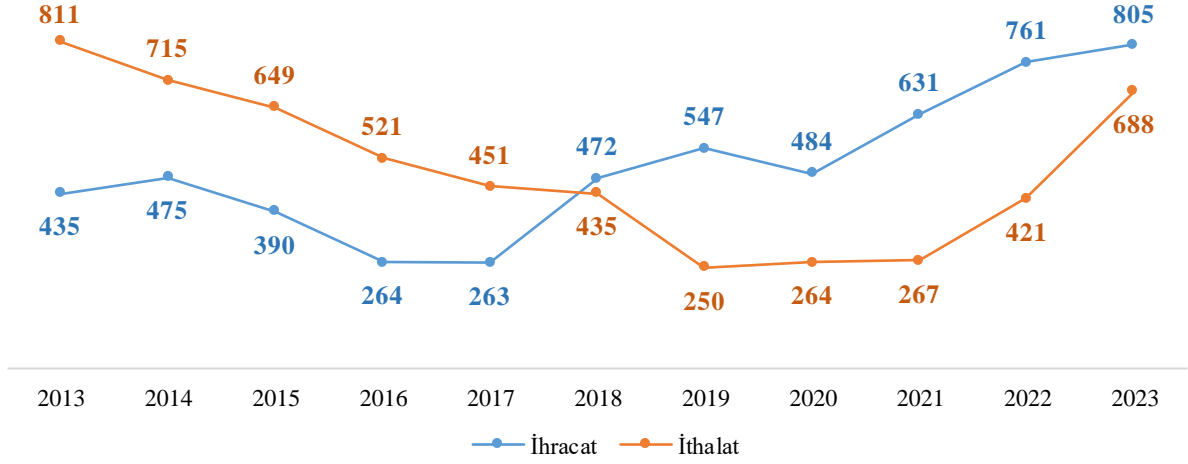
Grafik 49 - KOBİ’lerde 15-Deri ve İlgili Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “15-Deri ve İlgili Ürünler” ürün grubu ihracatı 1,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,3 Milyar Doları (%72,8) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “15-Deri ve İlgili Ürünler” ürün grubu ithalatı ise 2,1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 396 Milyon Doları (%18,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. KOBİ’lerde “15-Deri ve İlgili Ürünler” ürün grubunun tüm yıllarda ihracat fazlası verdiği, aradaki farkın ihracat lehine açıldığı görülmektedir.

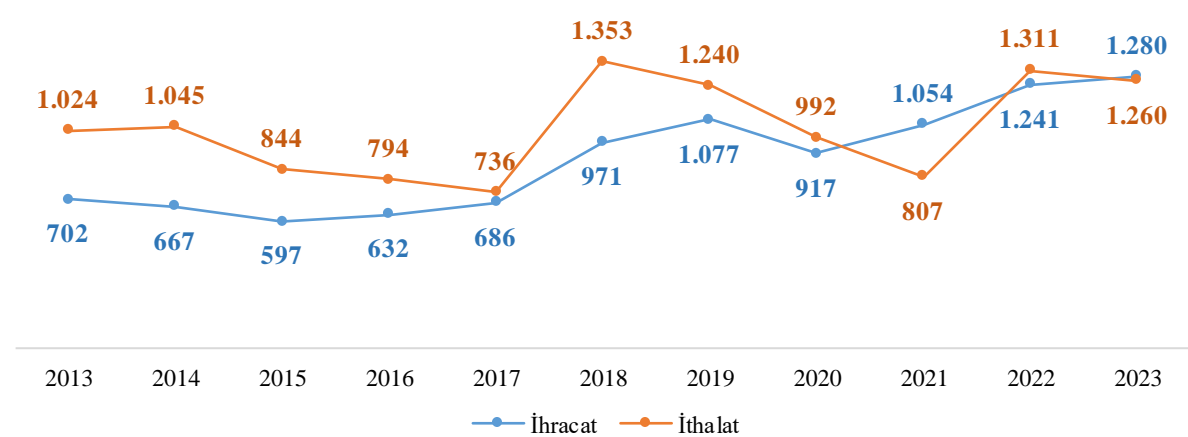
Grafik 50 - KOBİ’lerde 16-Kereste, Ağaç ve Mantar Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “16-Kereste, Ağaç ve Mantar Ürün.” ürün grubu ihracatı 1,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 805 Milyon Doları (%44,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “16-Kereste, Ağaç ve Mantar Ürün.” ürün grubu ithalatı ise 1,0 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 688 Milyon Doları (%66,0) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. KOBİ’lerde “16-Kereste, Ağaç ve Mantar Ürünleri” ürün grubunun 2013-2017 döneminde ithalat fazlası verdiği, 2018 ve sonrasında ise ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 51 - KOBİ’lerde 17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

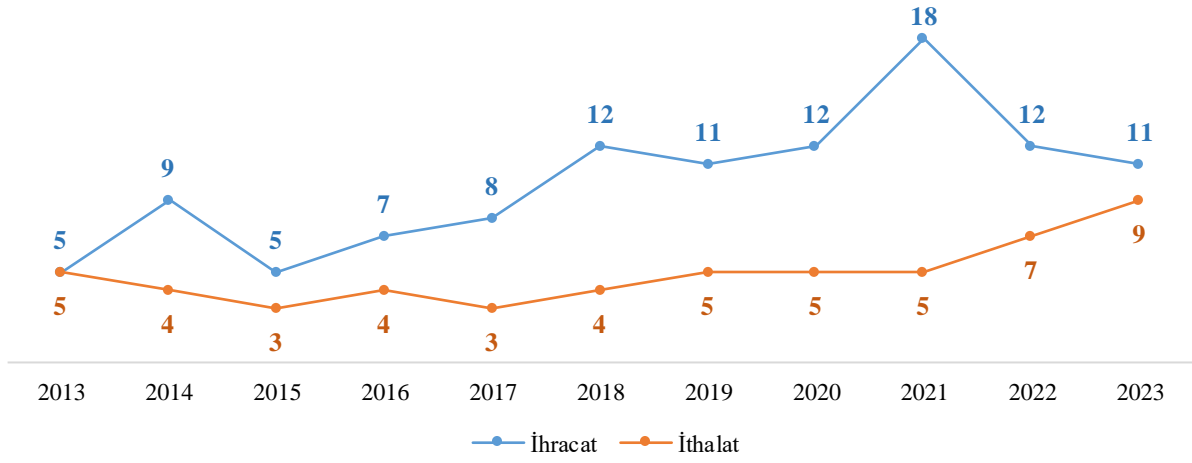

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri” ürün grubu ihracatı 3,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,3 Milyar Doları (%34,0) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri” ürün grubu ithalatı ise 4,2 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,3 Milyar Doları (%29,7) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “17-Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2023 döneminde sadece 2021 ve 2023 yıllarında ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 52 - KOBİ’lerde 18-Basım ve Kayıt Hizm. Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

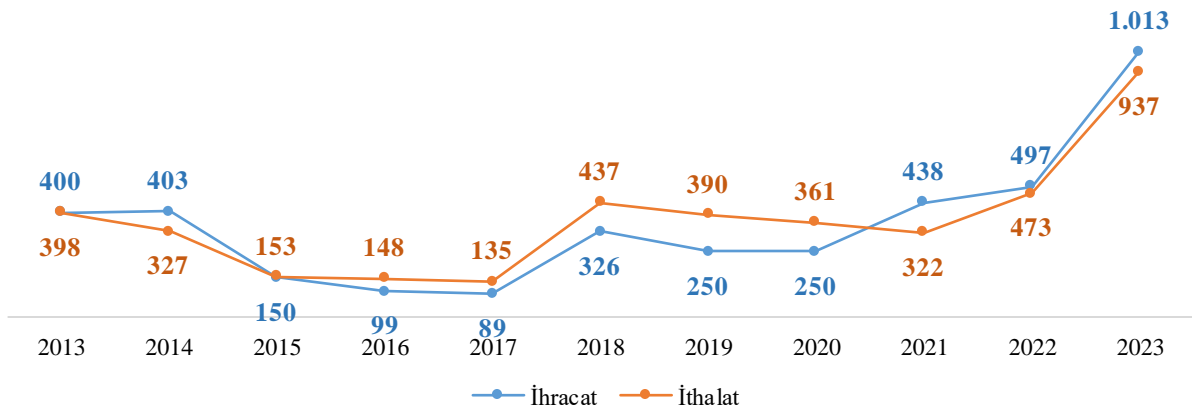

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “Basım ve Kayıt Hizm.” ürün grubu ihracatı 16,1 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 11 Milyon Doları (%66,2) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “Basım ve Kayıt Hizm.” ürün grubu ithalatı ise 20,0 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 8,8 Milyon Doları (%44,0) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “Basım ve Kayıt Hizmetleri” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013 yılında ihracat ve ithalat hemen hemen eşit iken, 2014-2023 dönemi boyunca tüm yıllarda ihracat fazlası verildiği, 2021 yılında ihracatta sıçrama şeklinde bir artış olduğu görülmektedir.

Grafik 53 - KOBİ’lerde 19-Kok ve Rafine Petrol Ürün. Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

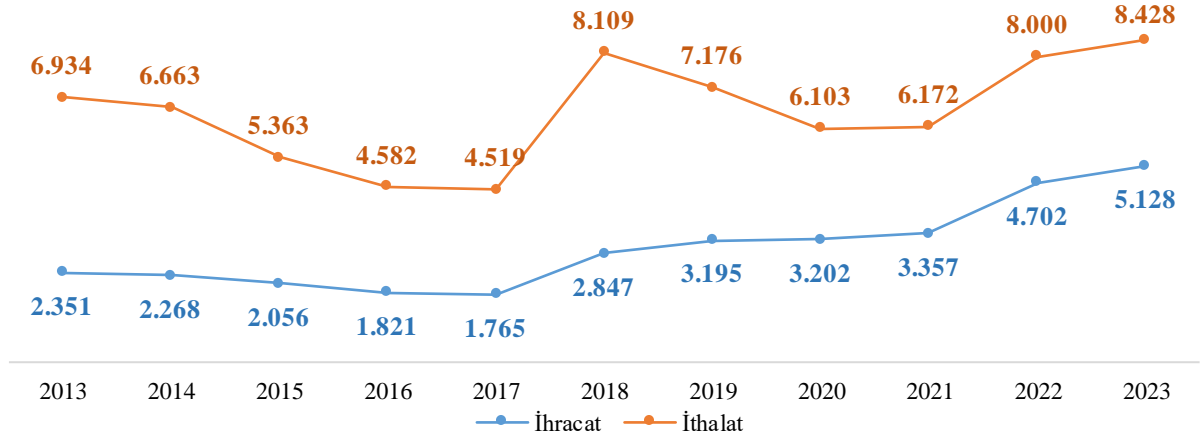

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “19-Kok ve Rafine Petrol Ürün.” ürün grubu ihracatı 11,4 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,0 Milyon Doları (%8,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “19-Kok ve Rafine Petrol Ürün.” ürün grubu ithalatı ise 19,1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 937 Milyon Doları (%4,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “19-Kok ve Rafine Petrol Ürün.” ürün grubunun 2013 ve 2014 yıllarında ihracat fazlası, 2015-2020 döneminde ithalat fazlası, 2021 yılı sonrası tekrar ihracat fazlası verdiği görülmektedir.

Grafik 54 - KOBİ’lerde 20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

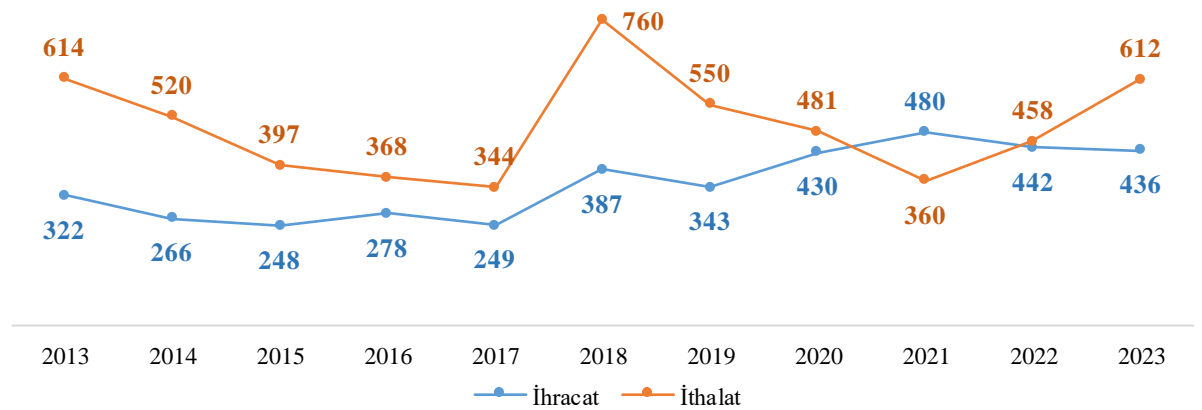

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürün.” ürün grubu ihracatı 16,6 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 5,1 Milyar Doları (%30,8) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürün.” ürün grubu ithalatı ise 36,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 8,4 Milyar Doları (%22,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “20-Kimyasallar ve Kimyasal Ürün.” ürün grubunun 2013-2023 dönemi boyunca ithalat fazlası verdiği görülmektedir.

Grafik 55 - KOBİ’lerde 21-Temel Eczacılık Ürünleri Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

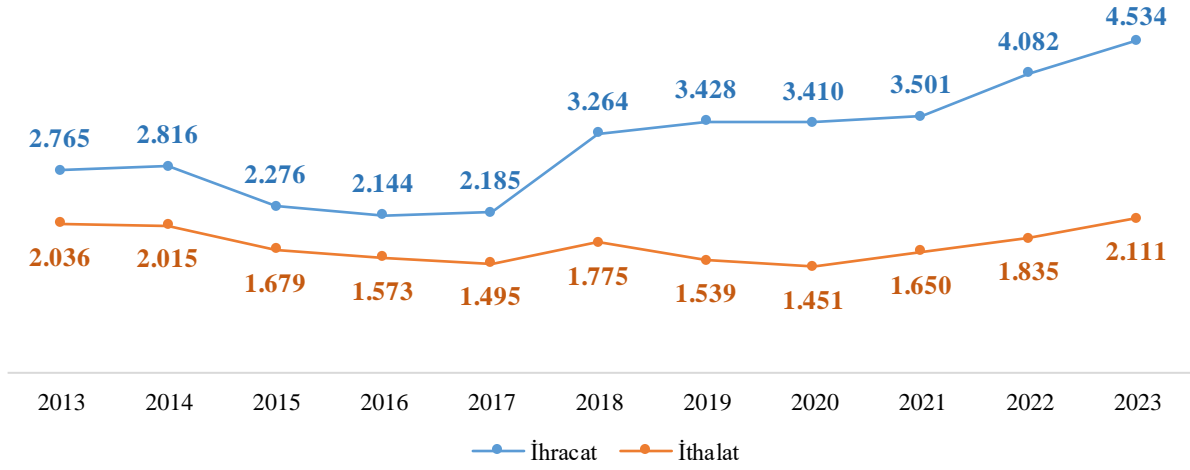

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “21-Temel Eczacılık Ürünleri” ürün grubu ihracatı 2,2 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 436 Milyon Doları (%20,1) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “21-Temel Eczacılık Ürünleri” ürün grubu ithalatı ise 5,6 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 612 Milyon Doları (%10,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “21-Temel Eczacılık Ürünleri” ürün grubunun 2013-2023 döneminde sadece 2021 yılında ihracat fazlası verdiği görülmektedir.

Grafik 56 - KOBİ’lerde 22-Kauçuk ve Plastik Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

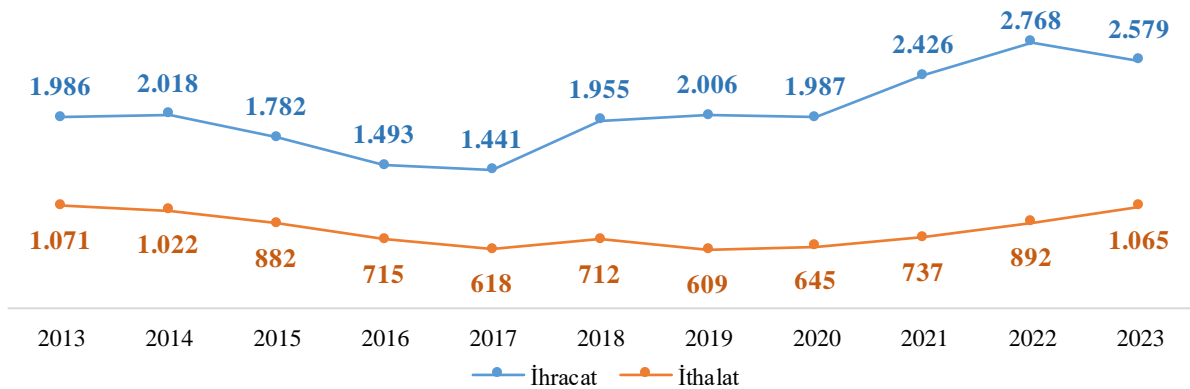

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “22-Kauçuk ve Plastik Ürünler” ürün grubu ihracatı 10,9 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 4,5 Milyar Doları (%41,7) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “22-Kauçuk ve Plastik Ürünler” ürün grubu ithalatı ise 6,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 2,1 Milyar Doları (%30,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “22-Kauçuk ve Plastik Ürünler” ürün grubunda 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verildiği, 2018 yılı ve sonrasında aradaki farkın ihracat lehine açıldığı görülmektedir.

Grafik 57 - KOBİ’lerde 23- Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

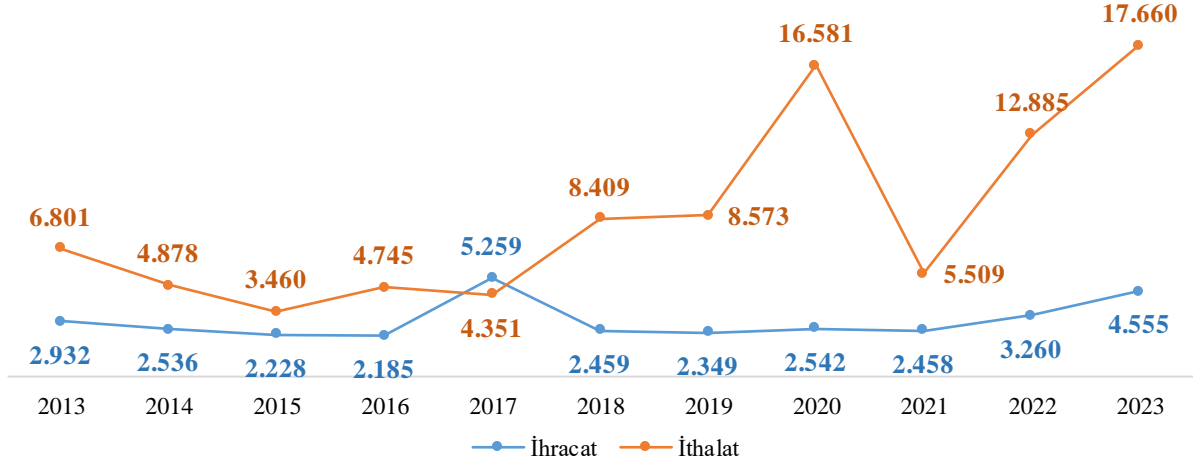

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “23- Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler” ürün grubu ihracatı 6,6 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 2,6 Milyar Doları (%39,3) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “23-Mineral Ürünler” ürün grubu ithalatı ise 2,9 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,1 Milyon Doları (%36,2) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “23- Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler” ürün grubunda 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 58 - KOBİ’lerde 24-Ana Metaller Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

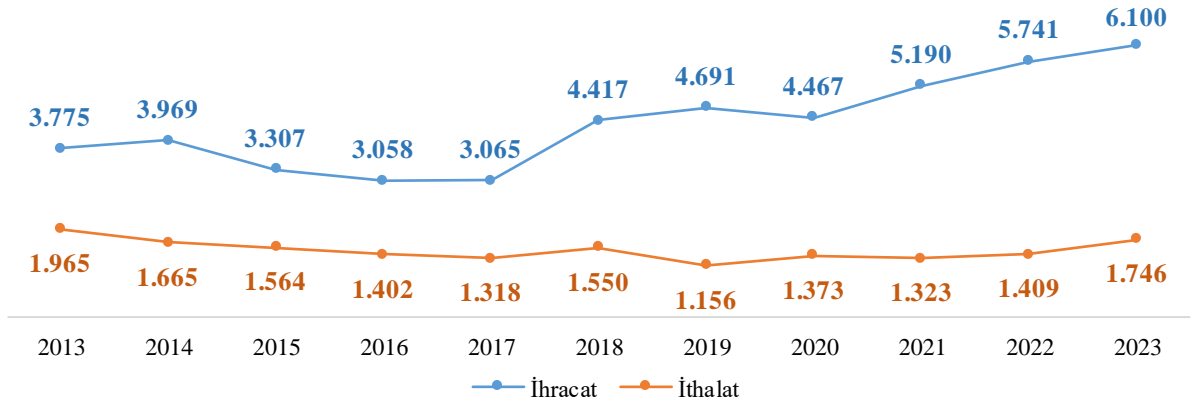

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “24-Ana Metaller” ürün grubu ihracatı 21,6 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 4,6 Milyar Doları (%21,1) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “24-Ana Metaller” ürün grubu ithalatı ise 50,7 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 17,7 Milyar Doları (%34,9) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “24-Ana Metaller” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2023 döneminde 2017 yılı hariç ithalat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 59 - KOBİ’lerde 25-Fabrikasyon Metal Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

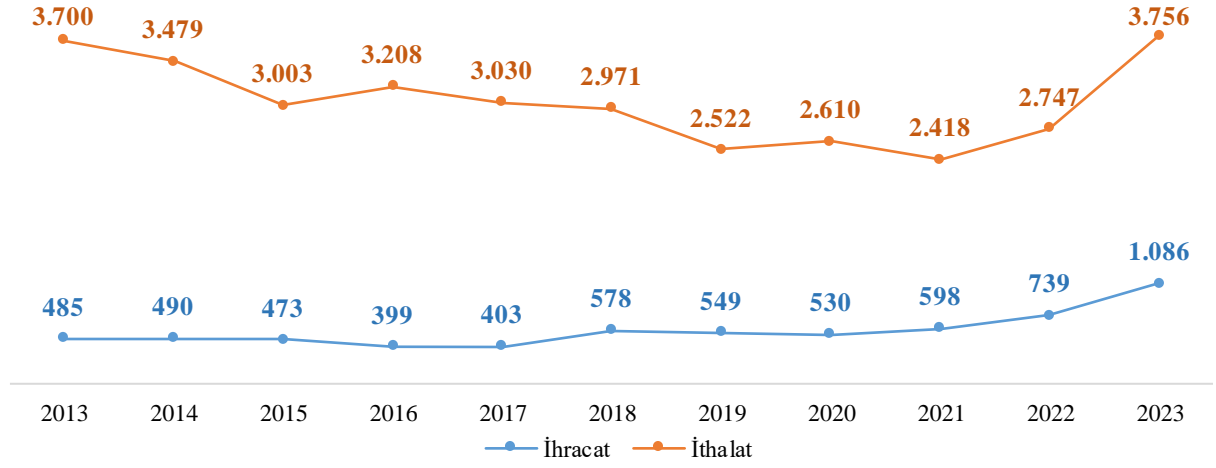

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “25-Fab. Metal Ürünler” ürün grubu ihracatı 14,0 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 6,1 Milyar Doları (%43,5) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “25-Fab. Metal Ürünler” ürün grubu ithalatı ise 6,0 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,7 Milyar Doları (%29,1) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “25-Fab. Metal Ürünler” ürün grubunda 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verildiği, bununla birlikte 2018 yılı ve sonrasında aradaki farkın ihracat lehine açıldığı görülmektedir.

Grafik 60 - KOBİ’lerde 26-Bilgisayar ile Elektronik ve Optik Ürünler Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

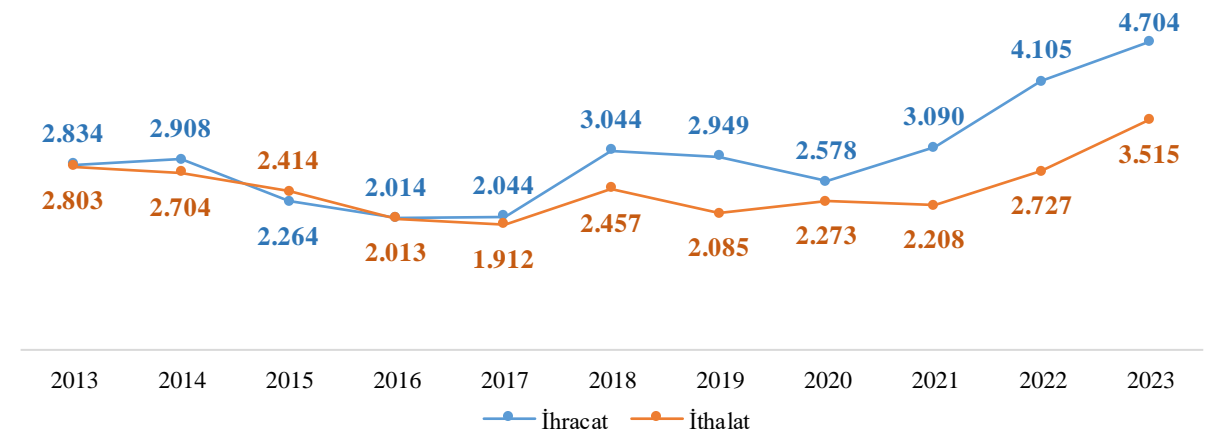

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “26-Bilg. ile Elek. ve Optik Ürünler” ürün grubu ihracatı 3,6 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,1 Milyar Doları (%30,3) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “26-Bilg. ile Elek. ve Optik Ürünler” ürün grubu ithalatı ise 20,1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 3,8 Milyar Doları (%18,5) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Grafiğe bakıldığında 2013-2023 dönemi boyunca ithalat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 61 - KOBİ’lerde 27-Elektrikli Teçhizat Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

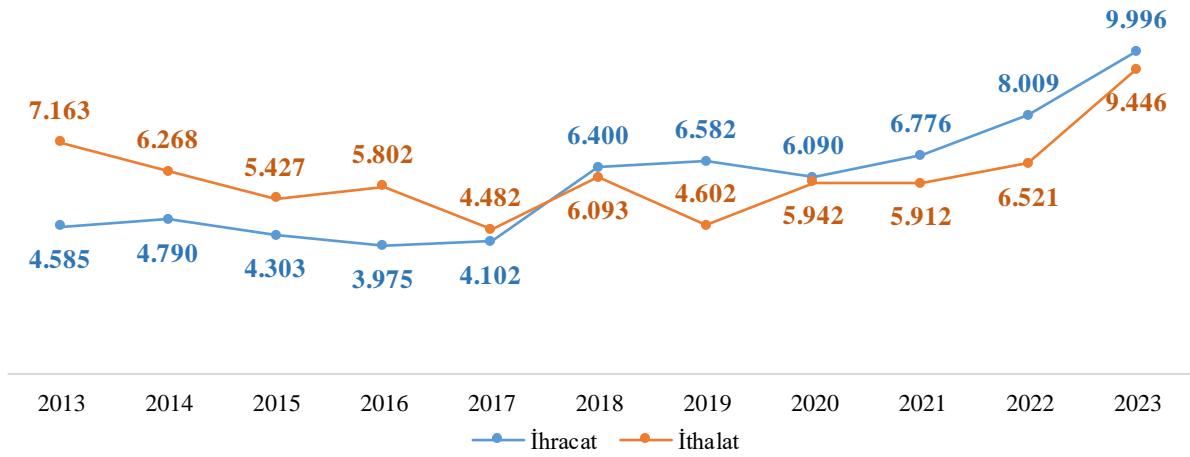

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “27-Elektrikli Teçhizat” ürün grubu ihracatı 17,0 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 4,7 Milyar Doları (%27,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “27-Elektrikli Teçhizat” ürün grubu ithalatı ise 15,0 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 3,5 Milyar Doları (%23,4) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Grafiğe bakıldığında 2013-2023 döneminde 2015 yılı hariç ihracat fazlası verildiği, 2016 yılı itibariyle genel olarak aradaki farkın ihracat lehine açıldığı görülmektedir.

Grafik 62 - KOBİ’lerde 28-Makine ve Ekipmanlar Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

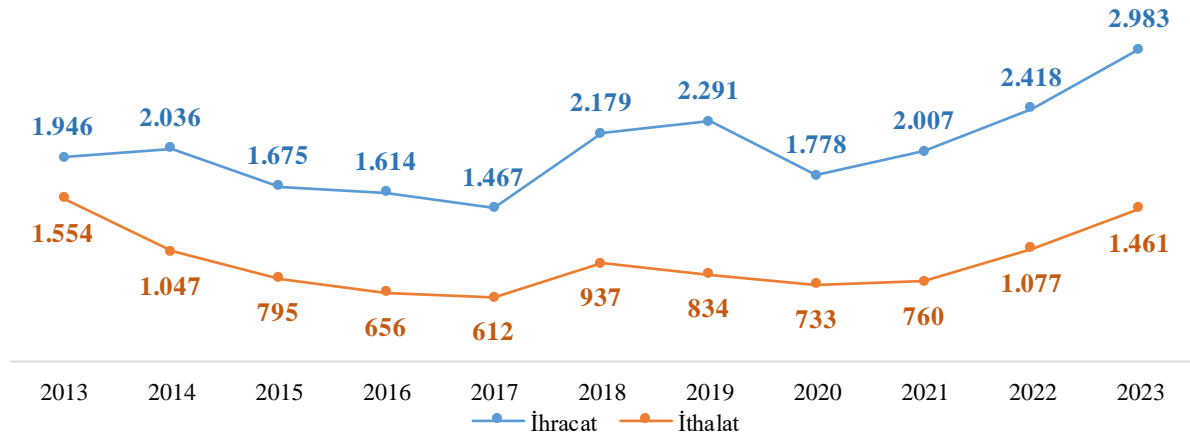

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “28-Makine ve Ekipmanlar” ürün grubu ihracatı 19,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 10 Milyar Doları (%50,5) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “28-Makine ve Ekipmanlar” ürün grubu ithalatı ise 30,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 9,4 Milyar Doları (%30,7) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Grafiğe bakıldığında 2013-2017 döneminde ithalat fazlası verildiği, 2018 yılı ve sonrasında ise ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 63 - KOBİ’lerde 29-Motorlu Kara Taşıtları Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

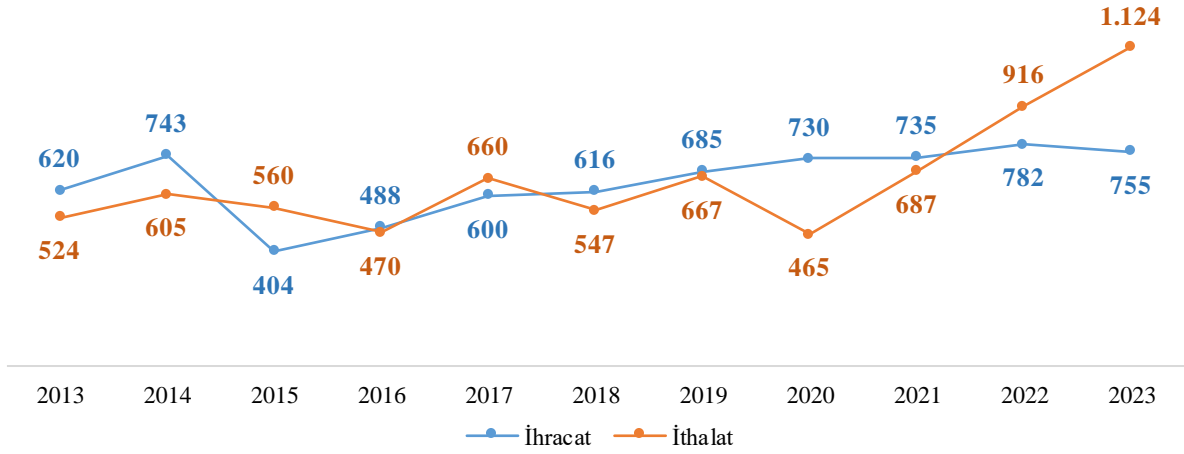

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “29-Motorlu Kara Taşıtları” ürün grubu ihracatı 30,7 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 3,0 Milyar Doları (%9,7) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “29-Motorlu Kara Taşıtları” ürün grubu ithalatı ise 34,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1,5 Milyar Doları (%4,2) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “29-Motorlu Kara Taşıtları” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verildiği görülmektedir.

Grafik 64 - KOBİ’lerde 30-Diğer Ulaşım Araçları Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

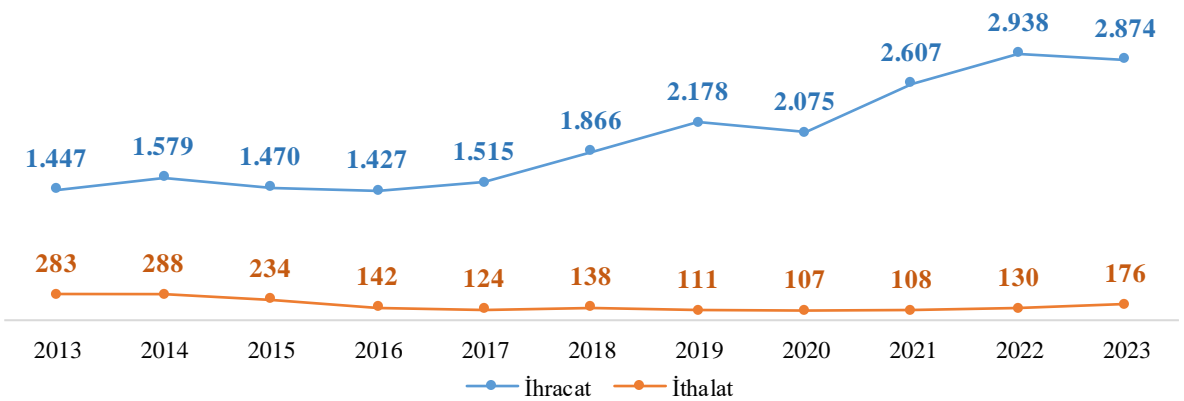

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “30-Diğer Ulaşım Araçları” ürün grubu ihracatı 6,5 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 755 Milyon Doları (%11,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “30-Diğer Ulaşım Araçları” ürün grubu ithalatı ise 7,4 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 1.124 Milyon Doları (%15,3) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “30-Diğer Ulaşım Araçları” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2020 yılı sonrası ithalatta artı yönde bir kırılma yaşanması ve ihracatta önemli bir artış yaşanmaması sebebiyle son yıllarda aradaki fark ihracat aleyhine açılmıştır.

Grafik 65 - KOBİ’lerde 31-Mobilya Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “31-Mobilya” ürün grubu ihracatı 4,1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 2,9 Milyar Doları (%69,6) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “31-Mobilya” ürün grubu ithalatı ise 616 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 176 Milyon Doları (%28,5) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “31-Mobilya” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verildiği ve aradaki farkın ihracat lehine açıldığı görülmektedir.

Grafik 66 - KOBİ’lerde 32-Diğer Mamul Eşyalar Ürün Grubu İhracat ve İthalatı (Milyon ABD \$)

Kaynak: TÜİK KOBİ İstatistikleri, 2023

2023 yılında “32-Diğer Mamul Eşyalar” ürün grubu ihracatı 10,3 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 6,5 Milyar Doları (%62,8) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. “32-Diğer Mamul Eşyalar” ürün grubu ithalatı ise 5,8 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiş olup bunun 2,5 Milyar Doları (%42,5) KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmiştir.

KOBİ’lerde “32-Diğer Mamul Eşyalar” ürün grubu ihracat ve ithalatı incelendiğinde, 2013-2023 dönemi boyunca ihracat fazlası verildiği ve aradaki farkın ihracat lehine açıldığı görülmektedir.